

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PREVENCE KRIMINALITY NA MÍSTNÍ ÚROVNI
A DOSAVADNÍ ZKUŠENOSTI Z JEJICH
UPLATŇOVÁNÍ V OPTICE ČINNOSTI VĚCNĚ
A MÍSTNĚ PŘÍSLUŠNÉ SOUČÁSTI POLICIE ČR**

Autor práce: Marek Mičaník, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Marek Mičaník, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Prevence kriminality na místní úrovni a dosavadní zkušenosti z jejich uplatňování v optice činnosti věcně a místně příslušné součásti Policie ČR

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Local Crime Prevention and Experience in Its Application within Material and Local Jurisdiction of The Police of The Czech Republic

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Bc. Josef KŘÍHA, PhD.

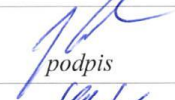

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): říjen 2023

Cíl bakalářské práce:

Hlavní cíl je orientován teoreticko-praxeologicky s ambicí širěji reflektovat rámcová odborná kriminologicko-preventivní východiska zkoumané odborné tematické oblasti. **Vedlejší cíl** empiricky úžeji detekuje fakticitu a účinnost systémově vyvíjené preventivní činnosti místně a věcně příslušné součásti Policie ČR, Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje, Oddělení prevence, jako subjektu prevence kriminality na „místní úrovni“.

Student: Marek Mičaník, DiS.	20.10.2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Bc. Josef Kříha, PhD.	20.10.2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	9.11.2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	13.11.2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	17.11.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu bakalářské práce Dr. Mgr. Josefu Kříhovi, PhD., LL.M. za pozornost, kterou věnoval mé práci a za jeho cenné a velice odborné rady a ochotu při vypracování a korekci bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat svým kolegům, zejména mjr. Mgr. Petru Smětákovi, vedoucímu oddělení prevence Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje, za poskytnutí potřebných statistických údajů a mé kolegyni, preventistce nrap. Renatě Bulové, která mi byla aktivně nápomocna při realizaci empirického výzkumu, který je součástí bakalářské práce. Závěrem je namístě poděkovat také mé rodině za podporu, vstřícnost a bezmeznou trpělivost během studia a vypracování bakalářské práce.

ABSTRAKT

MIČANÍK, M. *Prevence kriminality na místní úrovni a dosavadní zkušenosti z jejich uplatňování v optice činnosti věcně a místně příslušné součásti Policie ČR: bakalářská práce.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. 74 s. Vedoucí bakalářské práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.

Klíčová slova: prevence kriminality, preventivní projekty.

Věcná část bakalářské práce (dále jen „práce“) formou širšího analyticko-systematizujícího vhledu má ambici reflektovat trvale celospolečensky i odborně aktuální zkoumanou tematickou oblast prevence kriminality v ČR. Širší obsahová analýza toliko primárně objasňuje základních pojmosloví, strukturu, úrovně preventivních aktivit a systém organizace prevence kriminality v ČR. V intencích užšího teoreticko-praxeologického postihu „práce“ zájmově demonstruje činnosti a recentní projekty místně a věcně příslušné policejní součásti, tj. Oddělení prevence Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje na místní úrovni, která se zcela neoddiskutovatelně vyznačuje nezastupitelnou rolí v rámci odborně orientované zkoumané oblasti. Výstup empirického (kvantitativního) dotazníkového šetření, směřovaného k oslovené kohortě respondentů, tj. žákům 2. ročníků základních škol na téma vlastní bezpečí, tematicky přílehlavě obohacuje teoreticko-praxeologickou část, kde formou dílčích a zevšeobecnujících výstupů detekuje fakticitu přínosu systémově vyvíjených preventivních aktivit místně a věcně příslušné součásti PČR na místní úrovni a verifikuje požadované bezpečnostní znalosti žáků.

ABSTRACT

MIČANÍK, M. *Local Crime Prevention and Experience in Its Application within Material and Local Jurisdiction of The Police of The Czech Republic: Bachelor Thesis.* České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2024. 74 pgs. Supervisor: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.

Key words: prevention of criminality, prevention projects.

The objective part of the bachelor thesis (hereinafter referred to as the "thesis"), in the form of a broader analytical-systematic insight, aims to reflect the enduring, both societally and professionally relevant, researched thematic area of crime prevention in the Czech Republic. The comprehensive content analysis primarily elucidates the fundamental terminology, structure, levels of preventive activities, and the organizational system of crime prevention in the Czech Republic. With the intention of a narrower theoretical-praxeological approach, the "thesis" demonstratively explores the activities and recent projects of the locally and thematically relevant police component, namely the Prevention Department of the Regional Police Directorate of the Moravian-Silesian Region at the local level. This department undeniably plays an indispensable role within the professionally oriented researched area. The output of the empirical (quantitative) questionnaire survey, directed towards the addressed cohort of respondents, i.e., 2nd-year students of primary schools on the topic of personal safety, thematically enriches the theoretical-praxeological part appropriately. Through partial and generalizing outputs, it identifies the factual contribution of systematically developed preventive activities of the locally and thematically relevant component of the Czech Police at the local level. It also verifies the required security knowledge of the students..

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Vymezení základních pojmosloví a východisek zkoumané tematické oblasti .	12
2.1 Preventivní a trestní politika.....	12
2.2 Prevence kriminality.....	13
2.2.1 Objekty prevence kriminality.....	14
2.2.2 Subjekty prevence kriminality	15
2.3 Kriminologie	15
2.4 Kriminalita.....	16
2.4.1 Příčina kriminality.....	17
2.4.2 Kontrola kriminality.....	18
3 Struktura prevence kriminality	19
3.1 Sociální prevence	19
3.2 Situační prevence	21
3.2.1 Opatření situační prevence.....	22
3.3 Viktimologická prevence a pomoc obětem trestných činů	24
4 Úrovně preventivních aktivit	27
4.1 Primární prevence.....	27
4.2 Sekundární prevence	27
4.3 Terciární prevence	28
5 Další klasifikace prevence kriminality	30
6 Systém organizace prevence kriminality v ČR.....	31
6.1 Meziřesortní úroveň	31
6.1.1 Republikový výbor pro prevenci kriminality.....	31
6.1.2 Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022 - 2027	32
6.2 Resortní úroveň	33
6.3 Místní úroveň	33

7	Prevence kriminality v optice činnosti Policie ČR	36
7.1	Community policing	37
7.2	Koncepce prevence kriminality Policie ČR - Tvoje cesta.....	38
7.2.1	„Tvoje cesta onlinem“	39
7.2.2	„Tvoje cesta v dopravě“	39
7.2.3	„Tvoje cesta načisto“.....	39
7.3	Preventivní činnost Policie ČR v roce 2022 a 2023	40
7.3.1	Preventivní aktivity v roce 2022	40
7.3.2	Preventivní aktivity v roce 2023	40
8	Policie ČR - Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje - oddělení prevence	42
8.1	Činnost oddělení prevence Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje	42
8.2	Preventivní projekty Moravskoslezské policie.....	44
8.2.1	Policejní pohádky.....	45
8.2.2	Kdo s koho	46
8.2.3	Bereš? Zemřeš!!	47
8.2.4	Pracovní listy - prevence pro všechny	48
8.2.5	Policejní antistresové omalovánky.....	49
8.2.6	Černá kronika aneb ze soudních síní.....	50
8.2.7	Učíme se s Honzíkem aneb Policejní pohádky hrou.....	51
8.2.8	Na policejní služebně	52
8.2.9	Nebuďte neviditelní	54
8.2.10	Poldík Webík.....	54
8.3	Celorepublikové preventivní projekty	55
8.3.1	Zebra se za Tebe nerozhledne!.....	56
8.3.2	Řídím, piju nealko pivo.....	56
8.3.3	#SayNo!	56

8.4	Nabídka a přehled preventivních besed PČR ÚO Nový Jičín.....	57
9	Empirický výzkum – dotazníkové šetření.....	59
9.1.1	Vědomostní test bezpečného chování	61
9.1.2	Vyhodnocení empirického výzkumu	64
	Závěr.....	67
	Seznam použitých zdrojů	69
	Seznam tabulek a grafů	72
	Přílohy	73

Úvod

Volba odborně orientovaného tématu „práce“ byla determinována praxeologickými zkušenostmi zpracovatele, který je aktuálně ustanoven na služebním místě zástupce vedoucího obvodního oddělení Policie ČR v Kopřivnici, zařazen do příslušné služební hodnosti komisař. Zpracovávaná tematická oblast je pro zpracovatele „práce“ po stránce odborné velmi inspirativní a považuje ji za nedílnou a neméně důležitou součást služební náplně. Služební činnost v oblasti prevence kriminality bylo také několik let součástí jeho předchozí služební náplně u Policie ČR, kde celkově pracuje již osmnáct let.

Ambicí věcné části „práce“ je za pomoci stanoveného hlavního a vedlejšího cíle objasnit podstatu prevence kriminality, představit její strukturu, členění, působnost a uvést recentní příklady prevence a jejich realizaci. Autor „práce“ si vedlejším cílem zejména předsevzal verifikovat či falsifikovat fakticitu přínosu a účinnost systémově vyvíjené preventivní činnosti místně a věcně příslušné součástí Policie ČR, Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje, Oddělení prevence, jako subjektu prevence kriminality na „místní úrovni“. Účelem „práce“ je také objasnit důležitost této problematiky pro každodenní potřebu člověka a uvést nevědomé v obraz, jaké podoby může prevence před kriminalitou obsahovat, a že preventivní působení, dle názoru zpracovatele „práce“, je základním pilířem v boji s kriminalitou.

„Práce“ je rozdělena na dvě hlavní části, a to na část teoreticko-praxeologickou a čistě praktickou, podpořenou empirickým výzkumem u vybrané oblasti a kohorty respondentů.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavní cíl je orientován teoreticko-praxeologicky s ambicí širěji reflektovat rámcová odborná kriminologicko-preventivní východiska zkoumané odborné tematické oblasti. Vedlejší cíl empiricky úžeji detekuje fakticitu a účinnost systémově vyvíjené preventivní činnosti místně a věcně příslušné součásti Policie ČR, Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje, Oddělení prevence, jako subjektu prevence kriminality na „místní úrovni“.

V optice teoreticky zkoumané oblasti dochází k detailně realizované obsahové analýzy dostupných citovaných literárních, elektronických a legislativních zdrojů a dalších pramenů. V rámci praxeologické části je základním pramenem aktivní policejní činnost zpracovatele „práce“ v oblasti prevence kriminality na místní úrovni zahrnující také příklady tzv. „dobré praxe“, tedy realizaci činností v terénu v rámci preventivních aktivit a dostupných preventivních projektů.

Zpracování a vyhodnocení empirického (kvantitativního) dotazníkového šetření, směřovaného k osloveným respondentům, tj. žákům 2. ročníků základních škol na téma vlastní bezpečí s tím, že jeho výstupy verifikují či falsifikují fakticitu přínosu systémově vyvíjených preventivních aktivit místně a věcně příslušné součásti PČR na místní úrovni a zda požadované bezpečnostní znalosti žáků v této oblasti jsou na odpovídající úrovni vzhledem k provedeným preventivním činnostem.

2 Vymezení základních pojmosloví a východisek zkoumané tematické oblasti

V úvodní kapitole budou vymezeny základní pojmosloví a východiska zkoumané oblasti prevence kriminality, a dále ty, které s touto tematikou úzce souvisejí.

2.1 Preventivní a trestní politika

Politika prevence kriminality má v České republice již dlouholetou tradici, neboť je její součástí prakticky od samého počátku, tj. od roku 1993, kdy se v České republice začala prevence kriminality systematicky formovat jako nedílná součást vládní politiky.¹

V minulosti byla aplikována zejména trestní opatření, později se však ukázalo, že represivní opatření jsou nedostačující a limitované, jelikož v Západní Evropě a bývalých postkomunistických zemích docházelo k enormnímu růstu kriminality a to i přes stále intenzivnější represí. Na základě těchto skutečností se hledaly nové způsoby pro efektivnější boj s kriminalitou a jako nejvhodnější cesta se ukázala využití vhodných preventivních opatření. Docházelo tak k upřednostňování prevence před represí.²

Preventivní politika představuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, která spoléhá především na nerepresivní prostředky. Zabývá se eliminací sociálně patologických jevů a snižováním motivů a příležitostí k páčání trestné činnosti. Do subjektů preventivní politiky zahrnujeme mimo orgány činné v trestním řízení jako systém justice, policie, státní zastupitelství, soudy a vězeňství, i další instituce jako např. nerepresivní orgány veřejné správy, zájmová sdružení občanů, církve, podnikatelské subjekty a v neposlední řadě také samotné občany.³

Je zde ovšem potřebné zdůraznit, že nutnost účasti co nejširší společnosti na prevenci kriminality platí zejména v souvislosti s tzv. kriminalitou tradiční - v řeči policejní „*kriminalitou obecnou*“. Jinak je tomu u kriminality, kde vzhledem k její povaze taková účast není možná, ba ani žádoucí - například organizovaný zločin, terorismus, kriminalita právnických osob, některé druhy např. finanční a počítačové

¹ PREVENCE KRIMINALITY. *Prevence kriminality* [online]. © 2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>>.

² SVATOŠ, R. *Prevence kriminality, druhé aktualizované vydání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2016. s. 9.

³ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 10.

hospodářské kriminality. Prevence této kriminality je zejména záležitostí expertů - kriminalistů, revizních a kontrolních orgánů, bankovního dozoru apod.

Prevence kriminality je společně s represí součástí trestní politiky. Zatímco u trestní politiky jde o defenzivní strategii kontroly kriminality, jejíž převážná část je orientována na minulost, na konkrétní události, trestné činy, které již nastaly, preventivní politika směřuje do budoucnosti. Jedná se tedy o ofenzivní strategii kontroly kriminality spoléhající především na nerepresivní prostředky. Jejím hlavním úkolem je snižováním pravděpodobnosti páčání trestných činů.⁴

2.2 Prevence kriminality

„Prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páčání kriminality a snižování obav z ní.“ Prevenci kriminality můžeme definovat jako snahu eliminovat trestnou činnost ještě před jejím spácháním nebo pokračováním. Tvoří ji veškeré aktivity neutralizující kriminogenní faktory, tedy příčiny a podmínky vzniku trestných činů.⁵

Patří zde opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejich následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů. Jedná se o opatření sociální a situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejrůznější formy závislosti.⁶

Mezi odborníky na prevenci však nedošlo ke sjednocení názoru na zařazení prevence kriminality prostřednictvím systému trestní justice do klasifikace prevence. Existují názory, dle kterých je základem prevence generální prevence, tedy prevence prostřednictvím trestního práva a zákonných opatření zakládajících se na účinku trestu pro všechny, nebo speciální prevence s cíleně orientovaným účinkem, jakož i uplatňování

⁴ PREVENCE KRIMINALITY. *Prevence kriminality* [online]. © 2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>>.

⁵ VICHLENDÁ, M., BĚREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 10.

⁶ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality, druhé aktualizované vydání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2016. s. 9.

alternativních trestů.⁷ V optice činnosti autora „práce“ se lze přiklonit k zastávaným názorovým proudům odborné veřejnosti, kde do systému prevence kriminality lze subsumovat také činnosti realizované v rámci trestní represe.

Pojem prevence kriminality lze shrnout v následujících bodech takto:

- vedle trestní represe je druhým způsobem kontroly kriminality,
- jde o soubor různých mimotrestních aktivit směřujících k odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem eliminovat či snížit růst kriminality,
- působí na kriminogenní faktory, tedy podmínky a příčiny kriminality, a na potencionální oběti a pachatele,
- v podstatě se jedná o tvorbu zábran proti páčání trestné činnosti.⁸

Slovenská republika má prevenci kriminality upravenou formou působnosti zákona č. 583/2008 Z.z., o prevenci kriminality a jiné protispolečenské činnosti. Tento zákon prevenci kriminality definuje jako cílevědomé, plánovité, koordinované a komplexní působení na příčiny a podmínky, které vyvolávají nebo umožňují kriminalitu a jinou protispolečenskou činnost, s cílem jejího předcházení, potlačování a zamezování; to se vztahuje i na prevenci jiné protispolečenské činnosti.⁹

V optice komplexního pohledu na prevenci kriminality nejen z hlediska teoreticko-metodologického, ale i jako souhrn konkrétních preventivních činností, strategií, projektů, programů a opatření je zřejmé, že tvoří určitý systém. V tomto systému je možno vymezit subjekty, které se na prevenci podílejí, způsob organizace a řízení a objekty preventivního působení, to vše v souladu s hlavními zásadami chodu systému.¹⁰

2.2.1 Objekty prevence kriminality

Veškeré aktivity směřující k předcházení kriminality realizují subjekty prevence kriminality a směřují k tomu, aby efektivně působily na objekty prevence kriminality. Těmito objekty jsou kriminogenní faktory:

- sociální a fyzické prostředí
- příčiny a podmínky kriminality

⁷ ONDICOVÁ, M., UHRIN, S. *Prevencia kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk 2012. s. 10-11.

⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 87.

⁹ ONDICOVÁ, M., UHRIN, S. *Prevencia kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk 2012. s. 76.

¹⁰ ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 27.

- potenciální či skuteční pachatelé trestné činnosti
- potenciální či skutečné oběti trestných činů¹¹

V praktické rovině se vždy jedná o působení na občana ve spojení se sociálním prostředím.

2.2.2 Subjekty prevence kriminality

Systém prevence kriminality v České republice je založen na pěti pilířích subjektů prevence kriminality, které se podílejí na uskutečňování preventivních aktivit. Jedná se o tyto tzv. nositele preventivních aktivit:

- 1) ústřední orgány státní správy
- 2) samosprávné orgány měst a obcí
- 3) nevládní instituce – zájmová a politická sdružení občanů, církve a jiné náboženské organizace, nadace, občanské iniciativy aj.
- 4) bezpečnostní složky – Policie ČR, Městská policie
- 5) podnikatelské subjekty – komerční bezpečnostní služby (ochranné, hlídací a další obdobné služby)¹²

2.3 Kriminologie

Kriminologie je věda o kriminalitě neboli zločinnosti a o její kontrole, zabývá se pachateli i oběťmi trestných činů. Předmětné slovo "*kriminologie*" je odvozeno od latinského slova *crimen* (zločin) a řeckého slova *logos* (ve smyslu učení). Poprvé tento termín použil francouzský antropolog Topinard v roce 1879. Po více než stoletém úspěšném rozvoji ve světě je v současné době kriminologie uznávána jako samostatná vědecká a pedagogická disciplína.¹³ Dnes existuje celá řada kriminologických výzkumných institutů, kriminologických učebnic a monografií, kriminologie se přednáší na univerzitách a existují i samostatné kriminologické fakulty. V České republice je nejvýznamnějším teoretickým pracovištěm Institut pro kriminologii a sociální prevenci při Ministerstvu spravedlnosti. Základním a trvalým úkolem kriminologie je získávání

¹¹ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 25-26.

¹² ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. s. 83-85.

¹³ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 15-17.

poznatků o kriminalitě a jejích souvislostech. Prevence kriminality je jednou z oblastí, kterou se zabývá kriminologie.¹⁴

Jednotná definice kriminologie do současné doby neexistuje, avšak názory na tento předmět se podstatně neodlišují. Za účelem získání odpovědi na otázku „**Proč dochází k páčání trestné činnosti a jak jí předcházet**“ čerpá poznatky o jevové podobě kriminality (kriminální fenomenologie), pachateli (zejména tzv. klinická kriminologie), oběti trestných činů (viktimologie), výkonu trestu a jeho účincích (penologie).¹⁵

Existuje však shoda v tom, že jevy, jako alkoholismus, prostituce, sebevražda, gamblerství, tedy společensky nežádoucí jevy, které však nejsou trestné, jsou součástí předmětu kriminologie.¹⁶

2.4 Kriminalita

Kriminalita je souhrn spáchaných trestných činů v určité společnosti za určitý časový úsek. Není to však jen obyčejným součtem trestných činů (kvantitou), ale je jejich organickým souhrnem (kvalita). Jako synonyma pojmu kriminalita se používá pojmy zločinnost, trestná činnost. Kriminalita jako sociálně patologický fenomén zahrnuje aspekty společenské i osobnostní, což je důvod, proč kriminologie čerpá své poznatky například ze sociologie, psychologie, psychiatrie, kriminalistiky, pedagogiky, trestního práva, statistiky a dalších oborů. Současně je kriminologie vědou empirickou, neboť zkoumá kriminalitu jako reálný jev.¹⁷

Kriminalita je tedy sociálně-patologický jev, který doprovází lidskou společnost a mění se spolu s jejím vývojem. Jak je částečně uvedeno výše, je popsána dle místa (prostoru), času, rozsahu, struktury a pohybu. Rozsahem se rozumí registrované porušení práva, zatímco strukturou rozumíme diferenciaci mezi typem a druhem protiprávního jednání. Pohyb neboli fenomenologie, představuje vývoj kriminality, tedy registrované trestné činnosti, v určitých časových intervalech. Toto bývá fakticky vyjádřeno kriminální statistikou, která je nejdůležitějším prostředkem k analýze kriminality.¹⁸

¹⁴ PREVENCE KRIMINALITY. *Prevence kriminality* [online]. © 2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/teoreticky-uvod/>

¹⁵ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. s. 12.

¹⁶ KAISER, G. *Kriminologie*. Praha: C. H. Beck, 1994. s. 1-2.

¹⁷ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 7.

¹⁸ KAISER, G. *Kriminologie*. Praha: C. H. Beck, 1994. s. 144-147.

Z hlediska poznání se kriminalita člení na zjevnou (registrovanou), tedy takovou, o nichž se orgány činné v trestním řízení dozvěděly a jsou statisticky vykázané, a dále na skrytou (latentní – neregistrovanou) o které se orgány činné v trestním řízení nedozvěděly (černá čísla), nebo také dozvěděly, ale z nějakého důvodu nebyly do statistiky zavedeny (šedá čísla). V souhrnu s výše uvedenou registrovanou i neregistrovanou kriminalitou hovoříme o kriminalitě skutečné.¹⁹

2.4.1 Příčina kriminality

Podstata kriminality jako sociálního jevu souvisí s pojmem příčina kriminality. Za příčiny sociálních jevů označujeme takové okolnosti, které s určitou pravděpodobností vyvolávají nové jevy a procesy jako následek svého působení. V kriminologii se používají tři základní pojmy:

- 1) Příčina kriminality – za příčinu kriminality lze považovat jev, který může v konkrétním případě vyvolat záměr, pohnutku či motivaci spáchat trestný čin, nebo který vyvolává nezodpovědnost u nedbalostních deliktů.
- 2) Podmínky kriminality – za podmínky kriminality lze považovat zejména okolnosti (situace), které usnadňují příčině její působení, existuje mezi nimi plynulý přechod a vztah vzájemně se podmiňující, tedy neexistuje zde vzájemně se vylučující vztah.
- 3) Kriminogenní faktory – takto označujeme jak příčiny, tak podmínky, záměry, pohnutky, motivace, tedy všechny jevy ve všech oblastech (sociální, ekonomické, biologické atd.), které vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchaní trestných činů.²⁰

Zjištěním příčin kriminality se zabývá etiologie. Kriminologie hledá příčiny kriminality za účelem plnění svých funkcí. Tyto je nutné vnímat ze dvou úhlů pohledů. První pohled je směřován na objektivní příčiny a podmínky kriminality a druhý sleduje příčiny subjektivní. Za podmínky kriminality můžeme považovat podmínky života lidí, např. nezaměstnanost, systém vzdělávání atd., tedy takové, které mají objektivní skutečnosti a většinou existují bez příčinění pachatele. Na druhou stranu subjektivní příčiny souvisí s motivem, cílem, záměrem, tedy s konkrétní osobou pachatele. Orgány činné v trestním řízení mají zákonnou povinnost zjišťovat příčiny kriminality jako okolnosti, které vedly ke spáchání trestné činnosti, nebo umožnily její spáchání.²¹

¹⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 27.

²⁰ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. s. 14.

²¹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 23-24.

2.4.2 Kontrola kriminality

Kontrola kriminality představuje regulační opatření státu, jejich orgánů a dalších organizací i samotných občanů, jejichž cílem je snaha udržet kriminalitu na co nejnižší úrovni. Kriminalitu není možné vymýtit, ale je možné jí regulovat. Kontrola kriminality se odehrává prostřednictvím **strategie prevence** (předcházení) a **represe** (sankce), která představuje donucovací, potlačovatelskou činnost státu spočívající v ukládání trestů a sankcí.²²

²² VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 8-9.

3 Struktura prevence kriminality

Z obsahového hlediska je prevence kriminality rozdělena na prevenci **sociální**, zaměřenou na sociální faktory kriminality, dále na prevenci **situační**, zaměřenou na kriminogenní situace, tedy na eliminaci příležitostí k páčání trestné činnosti, a na prevenci **viktimologickou**, zaměřenou na potencionální oběti trestných činů.²³

3.1 Sociální prevence

Sociální prevence představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace jedince a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páčání trestné činnosti. Zabývá se tedy oblastí sociální politiky a je zaměřena zejména na sociální kriminogenní faktory, jejich odstraňování či neutralizaci.²⁴

Sociální prevence je orientována na osobu pachatele, k čemuž využívá nejrůznější opatření, především zaměřená na rodinu, vzdělávání, výchovu, nebo opatření zdravotní. Do sociální prevence spadá i prevence závislosti, protidrogová prevence a je prioritní sférou při řešení romské otázky.²⁵

Sociální prevence kriminality se sice podstatně orientuje na předem nedefinovatelný okruh osob, avšak především působí na děti a mladé lidi. Vztahuje se k širší oblasti kriminality, zejména však tíhne ke kriminalitě mládeže, a tak se dá z určitého úhlu pohledu říci, že se jedná o prevenci kriminality mládeže.²⁶

Koncepce sociální prevence kriminality je zaměřena na zjištění existence vztahu mezi sociálními podmínkami pachatele a jeho kriminálním chováním. Vychází z předpokladu, že pokud je charakteristika sociálního prostředí optimální, člověk se s velkou pravděpodobností trestné činnosti nedopustí, a pokud se tak stane je znovu uveden na správnou cestu za pomoci vhodně zvolených opatření. Tento přístup tak vede k preferování preventivních aktivit zaměřených na změnu nepříznivých podmínek působících v rámci sociálního prostředí. Je tedy zaměřena např. na alkoholismus, toxikománie, prostituce, záškoláctví, nezaměstnanost, bezdomovectví, chudobu aj., a tak se předpokládá, že dosažené zlepšení v těchto oblastech povede k poklesu kriminality.

²³ ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 9-10.

²⁴ PROTIVINSKÝ, M. *Prevence kriminality*. Praha: Armex, 1999. s. 7.

²⁵ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. s. 77.

²⁶ ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 14.

Za klíčové oblasti rozvíjení preventivních aktivit v rámci sociální prevence kriminality nutno považovat sféru rodiny, školy, práce a zaměstnání a volného času.

Významnou úlohu plní **rodina**, rozhodující část celoživotní socializace jedince spadá do období dětství a dospívání. Sociální prevence se tak nezbytně zaměřuje i na děti a mladé lidi. Rodina je nejdůležitějším prostředím, kde dochází k první zkušenosti všech základních sociálních postojů, konfliktů a svazků, jsou zde kladeny základy k výchově. Selhání procesu socializace v mikroprostředí rodiny patří mezi nejzávažnější a tak schopnost rodiny účinně fungovat je rozhodujícím činitelem prevence kriminality.

Škola je vedle rodiny druhý sociální systém s velkým dopadem na vývoj a rozvoj osobnosti a je žádoucí aby dítě absolvovalo alespoň povinnou školní docházku, jinak jsou jeho šance na úspěch v životě minimální. Význam školy pro prevenci kriminality je dán již tím, že děti ve škole tráví podstatnou část svého životního období, ve kterém dochází k jejich formování a žádoucímu sociálnímu a mravnímu vývoji. Namísto je zde nutnost aktivní spolupráce rodičů a školy a škola by případně měla částečně nahrazovat nedostatky ve výchově.

Preventivní úloha oblasti **práce a zaměstnání** spočívá v seberealizaci jedince, získání příjmů k uspokojování potřeb a v rozšiřování kontaktů s jinými lidmi. Významnou formou sociální kontroly je pracovní režim, naopak nezaměstnanost může být významným kriminogenním faktorem. Stejně tak je kriminogenním faktorem i nevhodně trávený **volný čas**. Zahnání nudy bývá nejčastěji příčinou excesů chování.

Účinnými opatřeními jsou zejména zlepšování a vytváření pracovních příležitostí, profesního výcviku a v maximální možné míře nabídka možnosti zapojit se do různých aktivit z vlastní vůle a rozhodnutí a vytvářet tak ohroženým jedincům pozitivní alternativu trávení volného času.

V oblasti rodiny, školy, zaměstnání a volného času bylo v poslední době vytvořeno velké množství preventivních programů, jejichž realizace je však finančně velmi nákladná. Nákladnost souvisí mimo jiné s tím, že sociální prevence předpokládá přístupy a iniciativy vycházející z dlouhodobějších programů, neboť jen ty mohou přinést pozitivní výsledky.²⁷

²⁷ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 13-16.

Pro ilustraci tak mezi konkrétní opatření sociální prevence spadá povinná školní docházka, prohibice, snížení daní, stanovení minimální mzdy, snížení nezaměstnanosti zvyšováním pracovních příležitostí apod.²⁸

Dle většiny odborníků je osobnost člověka tvořena z jedné třetiny genetikou, další třetinu vytváří okolí a zbývající třetinu utváří výchova v rodině. Marián Béreš na základě dlouholetých rozsáhlých studií a pozorování typologie lidí uvádí, že osobnost člověka je tvořena z 70% genetickou výbavou, kterou dědíme po svých rodičích a prarodičích. Zbývajících 30% naší osobnosti je ovlivňováno výchovou v rodině a okolím. To znamená, že jak se člověk narodí, tak bude fungovat ve většině případů až do konce života. Všechny pokusy přinutit někoho něco dělat jinak, musí být v souladu s jeho přirozeným osobnostním typem, jinak jsou dlouhodobě neudržitelné a člověk se vrátí ke svým přirozeným zvykům.²⁹

3.2 Situační prevence

Situační prevence se zakládá na zkušenostech, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím různých opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Největší efekt působnosti má při omezování majetkové trestné činnosti. Úspěšnost situační prevence je vysoká, musí být však zvolena adekvátní volba opatření a finančních a personálních prostředků do ní vložených. Odpovědnosti za opatření této situační prevence nesou zejména občané, obce, a v rámci vymezených kompetencí i Ministerstvo vnitra, respektive Policie ČR.³⁰

Situační prevence je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí a motivací ke spáchání trestných činů a na zvyšování rizika dopadení pro pachatele. Z uvedeného je zřejmé, že situační prevence je orientována na samotný trestný čin, který chápe jako produkt motivace a příležitostí. Ostatně již pradávné přísloví bezpochybně tvrdí „příležitost dělá zloděje“.³¹

²⁸ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality, druhé aktualizované vydání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2016. s. 23.

²⁹ BÉREŠ, M. *Jak manipulovat s lidmi a nenechat se sám zmanipulovat*. Brno: Computer Press, 2007. s. 12.

³⁰ ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 16-17.

³¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3., přepracované vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s.191-192.

„Za kriminogenní situace jsou považovány všechny zvláštnosti společenského i přírodního prostředí ve vztahu k prostoru a času, které usnadňují nebo doprovázejí vznik trestného činu.“³²

Situační prevence vychází z předpokladu lidského rozhodnutí dopustit se trestné činnosti a ovlivnění takového rozhodnutí situačními faktory. Podstatou situační prevence je změnit strukturu příležitostí ke spáchání trestného činu v neprospěch pachatele tak, aby prospěch z trestného činu nebyl vyšší než míra rizika a vynaložené námahy. Jedná se o přímou strategii prevence kriminality, která se zaměřuje na samotný trestný čin.

Situační prevence kriminality je hlavní doménou policie, může být účinná hlavně u pouliční a majetkové kriminality, ale také u násilné a mravnostní kriminality.

3.2.1 Opatření situační prevence

Opatření situační prevence jsou převážně technického, administrativního a organizačního charakteru. Snižují kriminalitu znemožněním nebo znesnadněním kriminální aktivity zabezpečovacími prostředky, policii umožní této nežádoucí aktivitě zabránit, pachateli ji prokázat či minimalizovat prospěch z ní plynoucí. Můžeme je rozdělit do několika základních kategorií:

- 1) Zvýšení ochrany objektů, osob a věcí, kterým hrozí kriminální útok - bezpečnostní zámky, ploty, dveře, nerozbitná skla, mříže, kamerové systémy, hlídači.
- 2) Přemístění a ukládání ohrožených věcí na bezpečnější místo - peníze v bance, v trezoru, bezhotovostní platby, vozidla v garážích.
- 3) Ztížení přístupu k prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu - prodej a držení zbraní, právní režim výbušnin, jedů a drog, kontrola zavazadel na letištích.
- 4) Zmenšení očekávaného prospěchu z trestného činu - označení ohrožených věcí, odstranění cíle, stanovení bezpečnostních pravidel.
- 5) Zlepšení dohledu nad lokalitou neboli vyšší riziko dopadení pachatele – hlídková služba policie, hlídači a jiný dohled v dané lokalitě, kamerový systém, osvětlení, napojení objektu na pult centralizované ochrany.³³

³² VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 16.

³³ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 17-18.

V rámci preventivního systému kriminality České republiky se opatření realizují těmito prostředky ochrany:

- klasické – mechanické zábranné prostředky – bezpečnostní uzamykací systémy a další prvky
- technické – elektronická zabezpečovací signalizace, pulty centralizované ochrany
- fyzické – Policie ČR, Armáda, Městská policie, bezpečnostní agentury
- režimové – administrativně-organizační opatření – personální záležitosti, autorizace přístupů a oprávnění osob³⁴

Úspěch strategie a opatření situační prevence je dán jejich adresností a konkrétností. Nezbytným předpokladem pro sestavování projektů situační prevence je velmi dobrá místní znalost.³⁵

U situační prevence převládá nepochybně spousta pozitiv, a proto bývá před prevencí sociální upřednostňována. Její aktivace je zásadně rychlejší, jednodušší a většinou i levnější. Zároveň je její výslednost bezprostřední a zřetelná, a účinnost je lehce ověřitelná. Na druhé straně však je efekt situační prevence jen dočasný či nestálý a často vede k přesunu kriminality.³⁶

Vzhledem k doposud prováděným početným výzkumům a dostupným statistickým dat lze konstatovat, že kriminalita je také ovlivněna opakujícími se skutečnostmi, kterou je tak možné částečně predikovat a účinně na ni reagovat. K tomuto se využívá vhodný nástroj situační prevence v podobě digitálních map kriminality, které zobrazují a analyzují na základě vložených údajů z GPS souřadnic kriminálně závadové oblasti a konkrétní inkriminované místa. Na základě takto získaných dat tak lze zvolit adekvátní preventivní opatření.³⁷

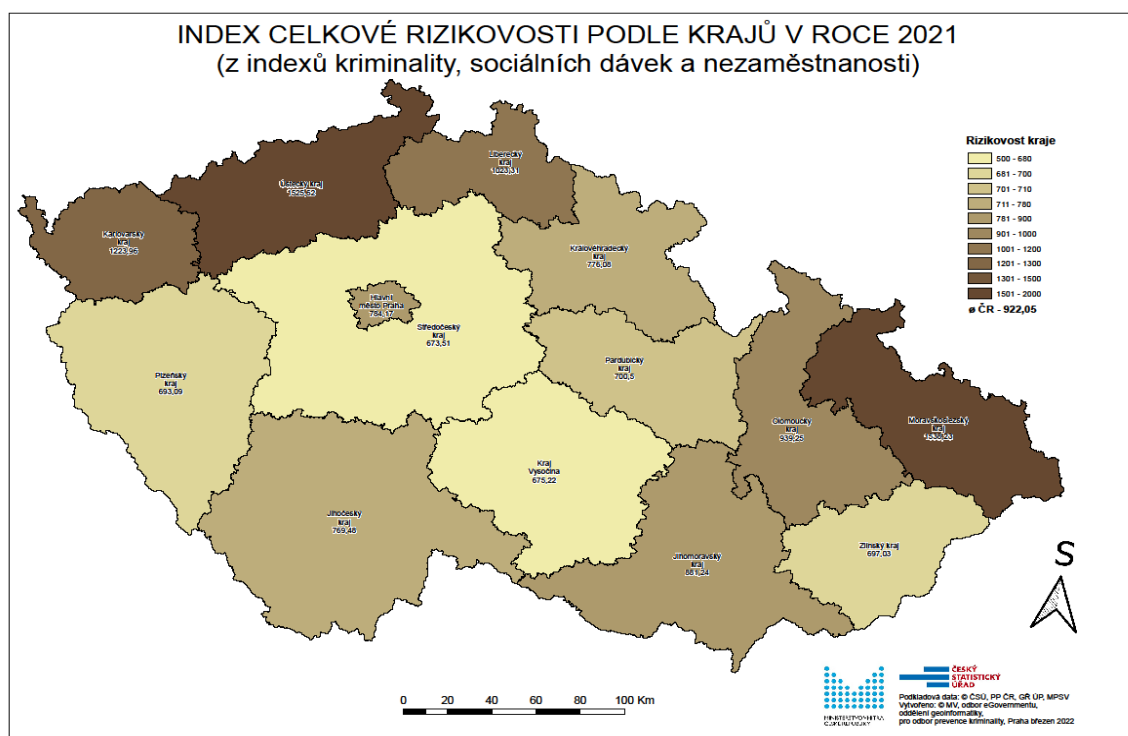
³⁴ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. s. 79.

³⁵ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 19.

³⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie. 3., přepracované vydání*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 198-199.

³⁷ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality, druhé aktualizované vydání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2016. s. 26-28.

Obr. 1: Index celkové rizikovosti v ČR³⁸

3.3 Viktimologická prevence a pomoc obětem trestných činů

„Prevence viktinnosti a pomoc obětem trestných činů je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové i individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností.“³⁹

Viktimologie je věda o oběti. Pro prevenci kriminality, jejichž teoretické základy vycházejí z kriminologie, je vhodnější užití pojetí viktimologie, tedy obětmi trestných činů. Umožňuje tak dospět ke konkrétnějším a pro praxi užitečnějším závěrům. Takto chápána je tedy viktimologie relativně samostatná součást kriminologie zabývající se osobností oběti trestného činu, rolí oběti v trestném činu, v odhalování a stíhání trestného činu, způsoby pomoci obětem po trestném činu a jak se vyhnout škodě trestným činem.

Cílem viktimologické prevence je nestát se obětí trestného činu, měla by zahrnovat přípravu lidí na osvojení si a uplatňování preventivních opatření, která snižují

³⁸ ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *Prevence kriminality na regionální a lokální úrovni* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, © 2024 [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>>.

³⁹ ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 24.

rizika se jí stát, tedy rizika viktimizace. Prevence viktimnosti se může uskutečňovat všeobecně, ve vztahu ke všem lidem, ale může být i konkrétně adresná ve vztahu k sociálním skupinám či jednotlivcům.

Běžné pojetí viktimologie bylo zpočátku zaměřeno zejména na čin a pachatele, přičemž se oběti nedostávalo příliš velké pozornosti. Až v pozdější době je role oběti chápána jako problém, obzvláště pak v období po druhé světové válce je systematicky zkoumána.⁴⁰

Viktimnost je disponovanost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu. Na základě všeobecně známých zkušeností je zřejmé, že pravděpodobnost stát se obětí trestného činu není rozložena rovnoměrně, tedy že riziko stát se obětí závisí mimo jiné na vlastnostech, zaměstnání, sociální roli, chování osob, věku, psychice či příslušnosti k minoritám.

Viktimizace je proces, kdy se z potenciální oběti stává oběť skutečná. Hlavní roli zde sehrává pachatel. Viktimologie se zabývá zejména třemi specifickými problémy viktimizace a to chováním oběti, vztahu oběti a pachatele a mírou (indexem) viktimizace.

- 1) **Chování oběti** – častěji se setkáváme s chováním oběti ovlivňující jak iniciaci činu, tak jeho průběh a následně možnost odhalení a usvědčení pachatele. Některé takové chování lze označit jako provokace různých stupňů intenzity a podíl oběti na její viktimizaci se někdy vyjadřuje termínem „vina“ nebo „zavinění oběti“.
- 2) **Vztah oběť – pachatel** – často zde existuje předchozí vztah ovlivňující proces viktimizace. Jedná se jak o objektivní vztahy např. sousedství, stejné pracoviště, tak o vztahy subjektivní např. milenectví, obchodní partneři, kde tento vztah v některých případech figuruje přímo jako motiv trestného činu. Obsah a kvalitu vztahu můžeme posuzovat z takového hlediska, nakolik ovlivnily způsob spáchání trestného činu.
- 3) **Míra viktimizace** – zkoumání kvantitativních údajů o počtu obětí. Jedná se o společenský dopad kriminality a nejčastěji se používá procentuální vyjádření udávající počet obětí na určitý počet obyvatel (většinou 100 000, 10 000) za zvolené období. Udává se v souhrnu pro veškerou kriminalitu, nebo pro jednotlivé druhy trestných činů.⁴¹

⁴⁰ KAISER, G. *Kriminologie*. Praha: C. H. Beck, 1994. s. 222.

⁴¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3., přepracované vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 154-158.

„Trestný čin je pro oběť pouze počátkem, úvodním dějstvím. Startuje automaticky následující nutné pochody. Jde o celý proces, který nazýváme „viktimizací“. Viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí vlastním útokem na oběť. Výzkumy i praxe dokládají, že z psychologického hlediska je újma způsobená trestným činem úvodním dějem, na který navazují další zraňující události.⁴²

Z výše uvedeného vyplývá, že viktimologická prevence se soustředí na využití viktimologických poznatků, orientuje se na osvětovou a poradenskou činnost obyvatel (jak se mají chovat pro ochranu sebe a svého majetku, před trestnou činností, v jejím průběhu a po ní) a v neposlední řadě se zaměřuje na osoby s vysokou mírou viktinností, tedy s předpokladem stát se obětí trestného činu, což například zahrnuje různé skupiny jako důchodci, děti, dívky, ženy a další.⁴³

Kdo je obětí trestného činu, vymezuje **zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů**. Tento zákon upravuje práva obětí a stanoví, aby s obětí bylo zacházeno citlivě, s respektem k jejím individuálním potřebám a s přihlédnutím k povaze trestného činu. Zákon rozšiřuje práva obětí trestných činů vyplývajících z trestního řádu, zejména o právo na relevantní informace pro oběť trestné činnosti, posiluje pomoc obětem trestných činů, zejména tím, že vymezuje pojem odborné pomoci obětem, stanoví podmínky pro její poskytnutí i dobu, po kterou mají oběti právo na odbornou pomoc. Zákon také nově upravuje poskytnutí peněžité pomoci obětem trestných činů od státu. Tato právní úprava dále reguluje činnost subjektů, které poskytují pomoc obětem trestných činů, a zavádí jejich povinnost akreditovat se pro poskytování služeb obětem trestných činů.

Zvláštní práva pak tento zákon připisuje zvláště zranitelným obětem, tedy obětem mladším 18 let, vysokého věku nebo hendikepované, obětem trestného činu obchodování s lidmi, teroristického útoku, znásilnění, týrání svěřené osoby či týrání osoby žijící ve společném obydlí a další. Těmto obětem ještě připisuje speciální práva jako např. právo na bezplatnou odbornou pomoc, na ochranu při výslechu nebo podání vysvětlení či právo na bezplatném zastupování zmocněncem.⁴⁴

⁴² ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 12.

⁴³ SVATOS, R. *Prevence kriminality, druhé aktualizované vydání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2016. s. 29-30.

⁴⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Praha: Leges, 2014.

4 Úrovně preventivních aktivit

Informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností představuje vysvětlování principů bezpečného chování a způsobů technického zabezpečení majetku a osob s ohledem na předcházení konkrétních druhů trestné činnosti.

Preventivní aktivity se uskutečňují na úrovni primární, sekundární a terciární, a toto třídění prevence kriminality je rozděleno dle okruhu adresářů. Primární prevence je zaměřena na celou populaci, dospělé i děti, sekundární prevence se zaměřuje na konkrétní rizikové skupiny obyvatelstva vymezené podle věku, druhu ohrožení, teritoria a na kriminálně rizikové sociální i situační prostředí. Terciární prevence představuje resocializační opatření zaměřující se na ty, kteří trestný čin již spáchali, na lokality, které již byly kriminalitou zasaženy a na osoby, které se již staly oběťmi trestných činů.⁴⁵

4.1 Primární prevence

Primární prevence je nepřímou strategií prevence kriminality, omezování kriminality tedy není jejím hlavním cílem. Primární prevence je orientována na celou společnost, její instituce a občany. Není zaměřena na předem určený okruh osob ani skupin. Primární prevence se snaží prostřednictvím různých politik působit na příčinu kriminality. Usiluje o to, aby byl minimalizován prostor pro kriminalitu a jiné sociálně-patologické jevy.

Primární prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách, a v lokálních společenstvích.⁴⁶

4.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence představuje přímou strategií prevence kriminality. Zabývá se rizikovými jedinci a skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachatelí nebo oběťmi trestné činnosti (specializovaná sociální péče), na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství,

⁴⁵ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality, druhé aktualizované vydání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2016. s. 16-18.

⁴⁶ ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 25.

povalečství, vandalismus, interetnické konflikty, dlouhodobá nezaměstnanost) a příčiny kriminogenních situací.⁴⁷

Preventivní opatření v této oblasti se týkají ve velké míře mládeže a volného času, zde je úloha školy klíčová. Podstata sekundární prevence spočívá v cíleně zaměřené informační a poradenské činnosti a v aktivitách z oblasti sociální péče vykonávaných prostřednictvím poraden, linek důvěry, sociálních pracovníků, výchovných poradců či preventivních koordinátorů. Dále směřuje ke zlepšení bezpečnostní situace v místech se zvýšeným ohrožením kriminalitou a v informování, výchově těch jednotlivců a sociálních skupin, které jsou vystaveny zvýšenému riziku viktimizace.⁴⁸

4.3 Terciární prevence

Terciární prevence spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění vč. rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení). Jejím účelem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí.⁴⁹

Terciární prevence je přímou strategií prevence kriminality zaměřenou na předcházení kriminální recidivě u pachatelů a viktimologické recidivě u obětí trestných činů. Bývá nazývána „*postdeliktní prevencí*“. Orientuje se tedy na skupiny a jedince, kteří se již v minulosti dopustili trestné činnosti a na osoby, které se již v minulosti staly oběťmi trestných činů. Předpokládá tedy, že ke spáchání trestného činu již došlo.⁵⁰

Uskutečňuje se pohlázkou tresty, ukládáním a výkonem trestů a ochranných opatření. Je tedy speciální prevencí související s uplatňováním trestní represe a současně jde o rehabilitaci a o pomoc pachatelům do budoucna vést řádný život bez páchaní trestné činnosti.

Účelem trestu je přispět ke kontrole zločinnosti, chránit společnost před trestnými činy, odvracet trestné činy směřující proti právům a svobodám občanů, zabraňovat pachatelům v další trestné činnosti, vychovávat je v řádné občany, napravit je, a současně

⁴⁷ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 23.

⁴⁸ ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 26.

⁴⁹ PROTIVINSKÝ, M. *Prevence kriminality*. Praha: Armex, 1999. s. 8.

⁵⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3., přepracované vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 202.

působit výchovně i na ostatní členy společnosti. Samotný trest vždy musí zůstat pouze prostředkem, jímž se společnost brání proti páchání trestných činů.⁵¹

„Účinná terciární prevence chrání společnost před důsledky jednání pachatelů trestných činů na jedné straně a na druhé straně výchovně podněcuje, vede pachatele k pozitivní (prosociální) změně chování, k osvojení si určitých sociálních dovedností odolávat nástrahám působení kriminogenních faktorů, k převzetí odpovědnosti za své chování.“⁵²

⁵¹ ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk 2008. s. 26-27.

⁵² ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk 2008. s. 10.

5 Další klasifikace prevence kriminality

Prevenci kriminality lze separovat také jinými než již uvedenými hledisky. Z hlediska strategie můžeme prevenci kriminality dělit na přímou (např. fyzická ostraha potencionálního místa činu) a nepřímou realizovanou např. preventivním zaměřením hlídkové služby policistů v kriminálně závadové lokalitě.

Dle časového hlediska se prevence kriminality dělí na predeliktní, která nastupuje před spácháním trestného činu, a její hlavní úkol je zamezit jeho spáchání, a postdeliktní, nastupující po trestném činu a její funkce spočívá v předcházení recidivy (např. montáž kamery na inkriminovaný objekt).

Další dělení prevence kriminality spočívá v užití prostředků a to právní povahy v podobě např. zadržení pachatele dle trestního řádu, nebo mimoprávní, které představují např. občanské hlídky.

Prevenci kriminality lze členit také dle úrovně rozvíjení na místní (konkrétní objekt), regionální (krajské či okresní zákazy) a celostátní (zákaz jízdy kamionů).

Mimo výše uvedenou separaci lze prevenci kriminality členit také dle druhu preventivních opatření. Jedná se například o opatření technická, personální, výchovná, organizační či jiná.⁵³

Závěrem je nutno dodat, že jakékoliv preventivní opatření musí korespondovat se všemi uvedenými členění prevence kriminality. Rovněž tak lze preventivní opatření z obsahového hlediska (struktury) uskutečňovat na všech úrovních prevence kriminality.⁵⁴

⁵³ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 91-92.

⁵⁴ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality, druhé aktualizované vydání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2016. s. 31-32.

6 Systém organizace prevence kriminality v ČR

V České republice je prevence kriminality organizována na třech úrovních. Jedná se o mezipresortní úroveň, resortní úroveň a místní úroveň, která je považována za základ systému prevence kriminality.

6.1 Mezipresortní úroveň

Těžiště mezipresortní spolupráce spočívá ve vytváření preventivní politiky vlády ve vztahu k tradiční (obecné) kriminalitě a koordinace preventivních činností jednotlivých resortů zastoupených v Republikovém výboru pro prevenci kriminality a podněcování aktivit nových. Situační prevenci kriminality se věnuje Poradní sbor pro situační prevenci kriminality.⁵⁵

6.1.1 Republikový výbor pro prevenci kriminality

Republikový výbor pro prevenci kriminality (dále jen "Republikový výbor") je mezipresortní iniciační, koordinační a metodický orgán zřízený při Ministerstvu vnitra usnesením vlády, o projednání koncepce a programu prevence kriminality. Republikový výbor zasedá pravidelně podle plánu činnosti a je svoláván zpravidla jedenkrát měsíčně, nejméně však šestkrát v průběhu kalendářního roku.

Republikový výbor má aktuálně 28 členů. Činnost sekretariátu zajišťuje odbor Ministerstva vnitra, do jehož gesce spadá oblast prevence kriminality. Předsedou Republikového výboru je ministr vnitra, výkonným místopředsedou náměstek ministra vnitra, v jehož gesci je oblast prevence kriminality.

Republikový výbor pro prevenci kriminality plní zejména tyto úkoly:

- odpovídá za vytváření koncepcí preventivní politiky na mezipresortní úrovni a za metodické vedení regionálních a místních orgánů při realizaci koncepcí a strategie prevence kriminality
- koordinuje činnost předmětných ústředních orgánů státní správy v oblasti prevence kriminality
- účastní se zpracování a realizace projektů a programů prevence kriminality

⁵⁵ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. s. 87.

- spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi a hromadnými sdělovacími prostředky v oblasti prevence kriminality
- vyhodnocuje účinnost preventivních programů
- zabývá se plněním úkolů vyplývajících z účasti České republiky v mezinárodních organizacích v oblasti prevence kriminality
- schvaluje žádosti o dotace na projekty prevence kriminality
- předkládá vládě České republiky Strategii prevence kriminality jako výchozí dokument stanovující priority a úkoly preventivní politiky na další období
- vyhodnocuje stanovené úkoly a předkládá vládě zprávu o jejich plnění⁵⁶

6.1.2 Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022 - 2027

Strategické cíle dále vycházejí z prioritních oblastí schválených pro tento účel Republikovým výborem pro prevenci kriminality. Těmito oblastmi jsou:

- A. **Podpora a rozvoj systému prevence kriminality v ČR** spočívá v rozvoji systému prevence kriminality a finanční podpoře aktivit prevence kriminality, staví na přístupu založeném na důkazech a empirických poznatcích, posiluje globální spolupráci, kapacity a kompetence relevantních subjektů.
- B. **Pomoc obětem trestných činů a jejich podpora** - poskytnutí pomoci a podpory obětem trestné (i přestupkové) činnosti s důrazem na pomoc zvláště zranitelným obětem a boj proti násilí, realizuje výzkumy zaměřené na chování a potřeby obětí a činí opatření ke snižování latence a sekundární viktimizace obětí.
- C. **Práce s pachateli trestné činnosti, prevence recidivy** - cílí na boj proti recidivě, na včasnou a koordinovanou resocializaci pachatelů a podporuje práci s násilnou osobou.
- D. **Komplexní a koordinovaný přístup k bezpečnosti v rizikových lokalitách, práce Policie ČR ve vztahu k menšinám** - řešení kriminality v rizikových lokalitách založený na partnerské spolupráci odpovědných subjektů a obyvatel lokalit, přičemž se zaměřuje nejen na projevy, ale i příčiny problémů. Zohledňuje přitom specifické potřeby a problémy menšinových skupin žijících v těchto lokalitách.

⁵⁶ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 53-55.

- E. **Situační prevence kriminality a nové přístupy** - rozvoj a podpora situační prevence kriminality, posílení odolnosti rizikových míst proti trestné činnosti, zvýšení povědomí veřejnosti o možnostech ochrany. To vše za podpory a implementace nových přístupů a technologií.
- F. **Kriminalita páchaná dětmi a na dětech** - v této oblasti ČR sleduje vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech a včas reaguje vhodnými opatřeními, zvyšuje ochranu dětí před násilím a dalšími kriminálně rizikovými jevy, včas identifikuje ohrožené děti a realizuje potřebné intervence a rozvíjí funkční systém pátrání po pohřešovaných dětech.
- G. **Prevence kybernetické kriminality** - aktivní, systémové a koordinované posílení prevence kybernetické kriminality a rizikového chování v kyberprostoru a poskytnutí pomoci a podpory obětem v této oblasti.

Na tyto strategické cíle následně v jednotlivých kapitolách Strategie prevence kriminality navazují bližší specifické cíle.⁵⁷

6.2 Resortní úroveň

Programy prevence kriminality vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ministerstev, obohacují jejich běžné činnosti o nové prvky a přístupy a ovlivňují tvorbu příslušné legislativy. Ne všechny resorty se do prevence kriminality zapojují stejně intenzivně. V sociální prevenci se realizuje především Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo spravedlnosti. V situační prevenci pak zejména Ministerstvo vnitra a ve viktimologické prevenci Ministerstvo vnitra, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo zdravotnictví.⁵⁸

6.3 Místní úroveň

Do prevence před kriminalitou na místní úrovni jsou zapojeny orgány veřejné správy, policie, nevládní organizace a další instituce působící v obcích. Podstatou

⁵⁷ ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, © 2024 [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/nova-strategie-prevence-kriminality-v-cr-na-leta-2022-2027-byla-schvalena-vladou.aspx>>.

⁵⁸ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. s. 88-90.

systemu prevence kriminality na místní úrovni je optimální rozložení působnosti v oblastech sociální a situační prevence s ohledem na místní situaci, potřeby i možnosti.

Na této úrovni jsou programy z hlediska účinnosti nejefektivnější. Představují systém metodické, koncepční a finanční podpory ze strany ústředních orgánů státní správy a samosprávy a podpory vzniku programů prevence kriminality v krajích, ve městech a obcích zatížených vysokou mírou kriminality a dalšími kriminálně rizikovými jevy.⁵⁹

Prevence kriminality na místní úrovni je považována za základ systému prevence kriminality, a proto je jeho těžiště soustředěno právě na místní úroveň. Pokud zde hovoříme o systematičnosti a dlouhodobosti místní prevence kriminality, zřizují se za tímto účelem komise pro prevenci kriminality složenou z představitelů státních i nestátních institucí i jednotlivých odborníků v této oblasti.⁶⁰

Cílem městské úrovně prevence kriminality je snížení trestné činnosti, zvýšení pocitu bezpečí občanů ve městech, vytvoření stabilního systému prevence kriminality na této úrovni zapojením měst do systematické, komplexní a soustavné činnosti a zřízení stabilních infrastruktur v oblasti prevence kriminality na úrovni samosprávy a spolupracujících subjektů.

Cílem programu města je ochrana lokálních komunit před kriminalitou, posílení pocitu bezpečí občanů, snižování majetkové a násilné kriminality, eliminace kriminálně rizikových sociálně patologických jevů, kooperace všech institucí, které na místní úrovni působí, a integrace Policie ČR do preventivních aktivit města.⁶¹

Tvorba vlastního preventivního programu měst a obcí je složena z několika částí:

- 1) Analýza kriminality – vychází z policejních statistik,
- 2) výzkum vycházející z názorů veřejnosti týkajících se lokální bezpečnostní situace,
- 3) sociální a situační charakteristika a rozbor území – složení obyvatelstva,
- 4) přehled institucí v obci – policejní oddělení, úřad práce, zdravotnická služba.⁶²

⁵⁹ PREVENCE KRIMINALITY. *Prevence kriminality* [online]. © 2024 [cit. 2024-01-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>>.

⁶⁰ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. s. 90.

⁶¹ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: MV ČR, 2008. s. 66-67.

⁶² SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 94-95.

Programy prevence kriminality měst a obcí vznikají na základě rozhodnutí zastupitelstva, je vybrán manažer prevence kriminality a dochází ke zřízení komise pro prevenci kriminality. Při tvorbě preventivního projektu je využit Program prevence na místní úrovni tzv. Partnerství, na jehož základě je vypracován vlastní preventivní program. Žádosti, respektive projekty, jsou hodnoceny dle veřejně dostupných a jasně definovaných kritérií přijatelnosti. Nejdříve je provedeno základní hodnocení projektu ze strany Pracovní skupiny prevence kriminality. Úspěšný projekt je doporučen k podpoře Republikovému výboru, který stanoví finální rozhodnutí. Po konečném schválení projektu je možno žádat finanční prostředky po odboru pro prevenci kriminality MV.⁶³

⁶³ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality, druhé aktualizované vydání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2016. s. 101-103.

7 Prevence kriminality v optice činnosti Policie ČR

V rámci prevence před kriminalitou působí celá řada subjektů. Své specifické místo zaujímá Policie ČR, která je při ochraně společnosti před kriminalitou nezastupitelná.

Úkolem Policie ČR je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony (viz zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů). V rámci plnění úkolů v oblasti prevence kriminality se Policie ČR dnes zaměřuje významně na primární prevenci a dále rovněž na prevenci sociální, situační, viktimologickou prevenci a pomoc obětem trestných činů.⁶⁴

Policie ČR je podřízena Ministerstvu vnitra, v jejím čele stojí policejní prezident, který se za její činnost zodpovídá Ministrovi vnitra. V současnosti tvoří organizační strukturu Policie ČR Policejní prezidium České republiky, útvary policie s celostátní působností (např. Národní centrála proti organizovanému zločinu, Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování, Pyrotechnická služba, Útvar rychlého nasazení a další), krajská ředitelství Policie ČR a útvary zřízené v rámci krajského ředitelství (územní odbory a městská ředitelství).

Prevence kriminality v optice Policie ČR je stavena do působnosti specializovaných pracovišť. Tyto však po dlouhé období nebyly v rámci celé Policie jednotné a nejčastěji se používaly názvy preventivně informační skupiny. V průběhu roku 2014 došlo ke sjednocení předmětného oddělení na tisk a prevenci. Konkrétně se jednalo o oddělení tisku a prevence v rámci Policejního prezidia a krajských ředitelství a skupiny tisku a prevence na územních odborech (okresy) a městských ředitelství. Z uvedených názvů vyplývá, že oblast prevence je sloučena s oblastí medializace, tedy s oddělením tisku. Toto spojení dvou rozdílných oblastí bývá často fakticky vyjádřeno také pouze jedním policistou i přes předpoklad potřeby různých odborných znalostí.⁶⁵

V návaznosti na výše uvedené je namístě doplnit ambice **Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027**, ze které se podávají cíle v oblasti prevence kriminality jako primární předpoklad úspěšné policejní práce. Policie ČR má ambice dále vytvářet

⁶⁴ ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie ČR, 2000.

⁶⁵ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality, druhé aktualizované vydání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2016. s. 74-75.

podmínky pro fungování preventivní činnosti Policie ČR v rámci činnosti v teritoriu. Požaduje jasně vymezit a oddělit výkon jednotlivých činností na odděleních tisku a prevence což přispěje k profesionalizaci v obou dominantních oblastech a na prevenci kriminality tak bude možno klást větší důraz než doposud. Rozvojem této oblasti bude Policie ČR schopna zajistit plnění specifických cílů pro Policii ČR v rámci Strategie prevence kriminality v ČR na příslušné období. Na všech úrovních a útvarech, včetně policejního managementu, tj. na úrovni Policejního prezidia ČR, ředitelství služeb a všech krajských ředitelství a územních odborů bude působit specializovaný a odborně vzdělaný koordinátor prevence kriminality, který bude mít v náplni práce pouze problematiku prevence kriminality. Cílem je také, aby veřejnost měla k dispozici jak dostatek informací o vývoji bezpečnostní situace ve svém okolí, tak nabídku programů pro zvýšení vlastní bezpečnosti a snížení rizika ohrožení kriminalitou. Zvýšení dostupnosti projektů prevence kriminality by mělo zvyšovat pocit bezpečí veřejnosti a současně zlepšovat vnímání práce Policie ČR ve veřejnosti.⁶⁶

Slovo policejního prezidenta plk. JUDr. Jiřího Koláře k prevenci kriminality (z r. 1999): „*Přesto, že většina z nás vstupovala do řad policejního sboru s představou, že bude bojovat proti zločinu a chránit práva a svobody občanů oprávněnou a zákonem vymezenou represivní činností, ukazuje se, že hledání a nacházení druhé cesty – prevence kriminality – je směrem neméně správným. Zahraniční zkušenosti i naše domácí praxe potvrzují, jak významným atributem je prevence zločinnosti v komplexu policejních aktivit. Je to forma navazování nových kontaktů s občany a orgány veřejné správy, nástroj k navrhování a realizaci nadstandartních způsobů ochrany života a zdraví osob a majetku, způsob pozitivního ovlivňování vývoje kriminality a v neposlední řadě jedna z možností působení na širokou veřejnost, ve snaze zvyšovat její důvěru v Policii ČR a podněcovat spoluobčany ke spoluodpovědnosti za vývoj bezpečnostní situace. Prevence se prostě musí vyplatit!*“⁶⁷

7.1 Community policing

Prevence kriminality, spolupráce Policie ČR se zainteresovanými orgány a veřejností při zajišťování bezpečnosti a zejména při předcházení trestné činnosti není v policejní práci žádnou inovací. Tradice četníků z dob první republiky, kdy byl policista

⁶⁶ POLICIE ČR. *Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027* [online]. © 2024 [cit. 2024-01-26]. Dostupné z WWW: < <https://www.policie.cz/clanek/dokumenty-policie-ceske-republiky.aspx/>>.

⁶⁷ ODBOR PREVENČE KRIMINALITY MV ČR. *Zkušenosti policistů z preventivní práce v České republice*. Praha: MV ČR, 1999. s 5.

pevnou a respektovanou součástí života obce nebo města, je toho dobrým příkladem. Profesionální a zároveň k veřejnosti vstřícný výkon policejní práce, který se opírá o ochotu veřejnosti podílet se na věcech veřejných, se dnes stále jednotně označuje anglickým termínem „*community policing*“.

Jedná se zejména o tyto aktivity:

- zvýšená hlídková služba v okrscích - každý občan má a zná svého policistu
- přítomnost policistů při jednání zastupitelstva měst a obcí při otázkách veřejné bezpečnosti a pořádku
- zavedení internetové stránky pro občany s informacemi o příslušných policistech
- přednášková činnost ve školách k různým problematikám
- dny otevřených dveří policejních služeb
- neustále dostupné vizitky policistů
- přijímání do služby příslušníky národnostních menšin
- výstavba či renovace recepcí na odděleních a jejich obsazení civilními zaměstnanci⁶⁸

Community policing je směr policejní práce, která klade důraz na místní a osobní znalost policisty v lokalitě (okrsku), ve kterém slouží. Smyslem tohoto směru je propojenost veřejnosti a policejní práce tak, aby zvýšila její efektivitu a naopak zapojit policistu do veřejného života tak, aby zvýšila jeho kredit. Jedná se o spolupráci celé společnosti, o partnerství, sdílení společných problémů v oblasti kriminality a hledání řešení. Cílem je předcházet nežádoucím jevům a jejich následkům.⁶⁹

7.2 Koncepce prevence kriminality Policie ČR - Tvoje cesta

V roce 2019 byl vytvořen zcela nový jednotný koncept policejní prevence, který sdružuje stávající i nové aktivity. Koncept ve svých třech sekcích cílí především na stanovené priority policejního prezidenta, tedy drogovou kriminalitu, bezpečí v online prostředí a bezpečí v dopravě. Koncept si klade za cíl zejména apelovat na odpovědnost veřejnosti za vlastní bezpečí, včetně odpovědnosti rodičů za bezpečí dětí.

Pro vyhlášené preventivní priority zahrnuje koncept podsekce „Tvoje cesta onlinem“, „Tvoje cesta v dopravě“ a „Tvoje cesta načisto“.

⁶⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 95-96.

⁶⁹ MINISTERSTVO VNITRA. *Community policing* [online]. MV, © 2024 [cit. 2024-01-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/community-policing.aspx/>>.

7.2.1 „Tvoje cesta onlinem“

Již název napovídá, že tato oblast je zaměřena na bezpečnost v digitálním prostředí. Základem je projekt vybudovaný ve spolupráci s ČSOB, jehož výstupem jsou metodiky a návody jak přistupovat k prevenci kriminality v online prostředí ve vztahu ke školním dětem a rodičům. V roce 2020 byl zahájen společný výukový program, který realizují policejní preventisté a bankovní experti na základních školách. Na tento projekt navázala v průběhu roku 2020 preventivně-informační kampaň "Tvoje cesta onlinem" zahrnující také další aktivity a projekty v dané oblasti.

7.2.2 „Tvoje cesta v dopravě“

Tato sekce je zaměřena na prevenci v silničním provozu. Základem je spolupráce s neziskovou organizací Bezpečně na silnicích o.p.s. na projektu „Markétina dopravní výchova“ a projekt policie „Zebra se za Tebe nerozhledne“. Výstupem z této oblasti jsou metodiky, semináře a materiály jak přistupovat k prevenci v silniční dopravě se zaměřením na školní děti a lektory. Pilíř je důležitým bodem policejní prevence zejména do doby, než se podaří ukotvit dopravní výchovu jako povinnou součást školních vzdělávacích programů (předpoklad r. 2025). Oblast bude také rozšiřována o projekty zaměřené na autoškoly.

7.2.3 „Tvoje cesta načisto“

Preventivní sekce „Tvoje cesta načisto“ cílí na primární protidrogovou prevenci. Podkladem je program primární protidrogové prevence Tvoje cesta načisto vytvořený v roce 2021. Program je veden formou interaktivní přednášky založené na promítání skutečného příběhu, proložené soutěžní hrou a doplněné odborným výkladem policisty k vybraným pojmům trestního a přestupkového práva vztahujícího se k problematice návykových látek, jejich užívání, podávání a prodeje. Cílem programu je posílit u dospívající mládeže právní vědomí, prohloubit diskusi o rizicích závislosti a zvýšit u cílové skupiny motivaci ke zdravému životnímu stylu. Prostřednictvím témat svobody jednotlivce a respektování zákonů dojít k závěru, že zákony mají nezletilé ochránit před nebezpečími a negativními dopady.⁷⁰

⁷⁰ POLICIE ČR. *Policie České republiky* [online]. © 2024 [cit. 2024-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/tvoje-cesta.aspx>>.

7.3 Preventivní činnost Policie ČR v roce 2022 a 2023

V roce 2022 došlo v rámci Policie ČR k nastavení nového systému vyhodnocování preventivních činností, respektive systému sběru dat pro vyhodnocování. V následujícím roce 2023 byl tento systém odzkoušen a aktuálně prochází již jen lehkými úpravami týkajícími se sledovaných oblastí a aktivit. Větší množství preventivních akcí končí v oblasti „další preventivní aktivity“, čemuž chce Policie ČR v letošním roce 2024 zabránit, a docílit tak konkrétnímu subsumování akcí do příslušných oblastí.

7.3.1 Preventivní aktivity v roce 2022

Za rok 2022 Policie ČR v rámci vyhodnocování preventivních aktivit sledovala počet uskutečněných preventivních aktivit a jejich cestou oslovených osob ve sledovaných tématech.

V pilíři „Tvoje cesta v dopravě“ (např. preventivní akce Na kole jen s přilbou/Nosím helmu AUTOMATICKY, Markétina dopravní výchova, Zebra se za tebe nerozhledne, Nebuďte neviditelní a další) bylo osloveno při 3 369 akcích 131 375 osob. V pilíři „Tvoje cesta onlinem“ (bezpečnost v online prostředí) bylo v rámci 2 800 akcí osloveno 72 938 osob. V pilíři „Tvoje cesta načisto“ (primární protidrogová prevence) bylo v rámci 1 435 akcí osloveno 38 520 osob. Prevencí cílenou na seniory a oběti trestných činů bylo při 622 akcích osloveno 23 970 osob. V dalších preventivních oblastech nezařazených do uvedených sledovaných skupin bylo uskutečněno 3 334 akcí a osloveno 246 915 osob.

V celkovém souhrnu tak Policie ČR v roce 2022 v rámci preventivních činností oslovila 513 718 osob na 11 560 preventivních akcích.

7.3.2 Preventivní aktivity v roce 2023

Za rok 2023 Policie ČR v rámci vyhodnocování preventivních aktivit sledovala počet uskutečněných preventivních aktivit a jejich cestou oslovených osob ve sledovaných tématech. V pilíři „Tvoje cesta v dopravě“ bylo osloveno při 5 944 akcích 209 652 osob. V pilíři „Tvoje cesta onlinem“ bylo v rámci 4 305 akcí osloveno 198 267 osob. V pilíři „Tvoje cesta načisto“ bylo v rámci 2 517 akcí osloveno 67 582 osob. Prevencí cílenou na seniory a oběti trestných činů bylo při 932 akcích osloveno celkem

48 541 osob. V dalších preventivních oblastech nezařazených do výše uvedených sledovaných skupin bylo uskutečněno 7 537 akcí a osloveno 618 565 osob.

V souhrnu tak Policie ČR v roce 2023 v rámci preventivních činností oslovila 1 142 607 osob na 21 235 preventivních akcích.⁷¹

⁷¹ Empirické materiály: Zdroj. Policejní prezidium ČR.

8 Policie ČR - Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje - oddělení prevence

V této kapitole bude předestřena činnost oddělení prevence Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje a budou představeny a popsány jednotlivé preventivní projekty na této místní úrovni a také projekty s celorepublikovou působností. Závěr této kapitoly patří seznámení s nabídkou a přehledem preventivních besed Policie ČR, Územního odboru Nový Jičín.

Jak je uvedeno výše v kapitole č. 7, jednou z ambicí Konceptce rozvoje Policie ČR do roku 2027 je jasně vymezit a oddělit výkon jednotlivých činností na odděleních tisku a prevence za účelem profesionalizace obou oblastí. Faktem je, že Krajské ředitelství Policie ČR Moravskoslezského kraje tohoto cíle dosáhlo již v roce 2020 a do současné doby tohoto kroku dostály i další krajské ředitelství, avšak celorepublikově tento cíl ještě naplněn není.

V rámci Krajského ředitelství Policie ČR Moravskoslezského kraje preventivní činnosti zajišťuje a koordinuje oddělení prevence, na územních odborech (okresech) se pak nachází konkrétně ustanovený „územní koordinátor prevence“, který je rovněž pracovník oddělení prevence. Z jeho úrovně dochází ke koordinaci policistů „preventivistů“ na jednotlivých obvodních odděleních. Policisté oddělení prevence mimo jiné organizují přednášky a besedy, preventivní a prezentační akce policie a realizují preventivní projekty. Preventivní aktivity jsou však nedílnou součástí činností všech služeb Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje (služby pořádkové, dopravní a služby kriminální policie a vyšetřování).

8.1 Činnost oddělení prevence Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje

Oddělení prevence Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje systematicky zastřešuje veškeré preventivní aktivity na územních odborech a Městském ředitelství policie Ostrava.

Na internetových stránkách <http://www.policie.cz/moravskoslezsky-kraj-odkazy-prevence.aspx> se nachází ucelené informace o preventivních aktivitách a projektech oddělení prevence s nabídkou besed a přednášek pro každou cílovou skupinu, včetně témat a časové dotace.

Preventivní činnost Policie ČR na území Moravskoslezského kraje je řízena velmi propracovaným pokynem č. 8 ředitele Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje ze dne 21. ledna 2020, k zajištění výkonu preventivní činnosti, ve kterém je v článku 3 jednoznačně stanoví: „v rámci každého obvodního oddělení územního odboru krajského ředitelství a městského ředitelství (dále jen „obvodní oddělení“) je vyčleněn alespoň 1 policista pro problematiku prevence kriminality (dále jen „preventista“), který se minimálně 8 hodin v kalendářním měsíci v rámci výkonu služby věnuje preventivní činnosti“.⁷²

Předmětem úpravy tohoto pokynu je postup policistů při koordinaci, zajišťování a výkonu preventivních činností. Dále jmenovitě pokyn stanoví koordinátory preventivních činností a to jak na krajské tak na „okresní“ úrovni.

Z uvedeného pokynu také vyplývá povinnost vedoucím obvodních oddělení personálně doplňovat preventisty a v případě jakékoliv nepřítomnosti preventisty po dobu delší jak 30 dní pověřit touto činností jiného policistu. Dále je tímto pokynem také vyvíjen tlak na vedoucí obvodních oddělení v intenci přizpůsobení plánu služeb preventistovi na základě již dohodnutých preventivních aktivit.

Samozřejmostí pokynu je stanovení činností samotných preventistů, kteří preventivní aktivity provádějí samostatně, nebo ve spolupráci s územními koordinátory. Zprávu o preventivní činnosti za uplynulý kalendářní rok zasílá preventista každého obvodního oddělení (městského ředitelství) svému územnímu koordinátorovi do 15. ledna roku nového. Ten pak zasílá zprávu o činnosti krajskému koordinátorovi, který zašle souhrnnou zprávu o preventivní činnosti v rámci příslušného kraje za uplynulý kalendářní rok. Minimálně jednou ročně organizuje krajský koordinátor pracovní seminář územních koordinátorů a všech preventistů za účelem získávání a předávání informací z oblasti výkonu preventivních činností, zefektivnění této činnosti a případné tvorby či představení nových preventivních projektů.⁷³

Autor „práce“, ještě do nedávna řadu let aktivní preventista, komisař Krajského ředitelství Policie ČR, Územního odboru Nový Jičín, obvodního oddělení Kopřivnice,

⁷² Empirické materiály. Interní akty řízení (IAŘ) viz *Závazný pokyn ředitele KŘ PČR MSK č. 8 ze dne 21. ledna 2020*, s. 1.

⁷³ Empirické materiály. Interní akty řízení (IAŘ) viz *Závazný pokyn ředitele KŘ PČR MSK č. 8 ze dne 21. ledna 2020*, s. 1-4.

stále sloužícího u Policie ČR téměř 18 let, uvádí pár zájmových poznatků k této činnosti z dosavadní aplikační praxe.

Moravskoslezská policie, jako téměř jediné krajské ředitelství Policie v České republice má preventivní činnost striktně stanovenou závazným pokynem. Tímto tak je jasně verifikována vážnost a důležitost výkonu policejní prevence a to i v době velké fluktuace policistů a personálního podstavu policistů. Tímto jasným signálem je policistům stanoven cíl v boji s kriminalitou prostřednictvím výkonu preventivních aktivit. K tomuto plnění je však potřeba mít také na oddělení vhodně profesně a aktivním zájmem disponované policisty. Dále je zapotřebí ze strany vedoucích pracovníků jednotlivých obvodních oddělení dostát danému závaznému pokynu a vyčlenit dostatečný prostor k této neméně důležité policejní činnosti v podobě přizpůsobení plánu služeb. Autor „práce“ se také setkal se zajímavým počtem vedoucích pracovníků, kteří tuto činnost odsuzovali a policisty vedli pouze k jiné pracovní náplni. Předchozí interní akt řízení upravující tuto činnost v rámci územního odboru Nový Jičín, rozkaz vedoucího územního odboru vnější služby Nový Jičín Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje č. 6 ze dne 13. března 2010, sice mj. upravoval postup při provádění preventivních aktivit a určoval pracovníky skupiny pro práci na úseku prevence kriminality, dále problematiky mládeže, mravnosti, toxik a extremismu v rámci Územního odboru Nový Jičín a reflektoval činnosti v návaznosti na dříve zavedenou metodu community policing do praxe Policie ČR, avšak podával jen obecné informace k činnosti na úseku prevence kriminality.

Možná i tyto skutečnosti vedly ke striktně vydanému závaznému pokynu, jehož dodržování je předmětem kontrolní činnosti ze strany koordinátorů prevence jak na obvodní, tak na krajské úrovni. Autorovi „práce“ je také známo, že tento závazný pokyn bude sloužit jako vzor pro další krajské ředitelství, které tuto činnost ještě nemají speciálně normotvorně ukotvenou. Po ustanovení autora „práce“ v roce 2021 na funkci vedoucího pracovníka, byly z jeho strany přijaty taková opatření, aby v jeho gesci stanovení preventisté měli vhodné a dostatečné podmínky pro výkon této policejní činnosti.

8.2 Preventivní projekty Moravskoslezské policie

V uvedené kapitole budou představeny a detailně vysvětleny konkrétní preventivní projekty Moravskoslezské policie. Produkty těchto projektů autor „práce“ plně využíval při provádění příslušných preventivních aktivit.

8.2.1 Policejní pohádky

Knížka obsahuje 16 pohádek a příběhů, určených předškolákům i mladším školákům. Publikace seznamuje děti se zásadami bezpečného chování, přiblíží správné i nesprávné chování v různých situacích. Právě díky zvolené formě pohádek a příběhů je efektivita výuky bezpečnostních pravidel pro nejmenší nejpřiměřenější.

Dějem příběhů provází děti policista Honzík a soudce, spravedlivý Přemysl. Ten také dětem závěrem zopakuje poučení. Pro možnost zpětné vazby, zjištění pochopení zásady, jsou pod pohádkami otázky.

Obrázek 1: Policejní pohádky.⁷⁴

Knihu vydalo Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje. Jednotlivé příběhy vznikaly postupně, byly čteny dětem ve škole i mateřské školce a dle jejich reakcí pak byly tvořeny či přizpůsobeny další příběhy. Na základě požadavku pedagogů pak vznikl šestnáctý příběh „*O nalezeném prstýnku.*“

Například námětem první pohádky „*O statečném policistovi Honzíkovi*“ byla reálná situace topící se dívky v rozvodněné řece a její záchrany frýdeckomísteckým policistou. Třetí pohádka se věnuje problematice sprejerství, dostala název „*O domečku, který plakal, protože mu někdo pokreslil stěny.*“ Namátkou lze připomenout i další protiprávní jednání a jednotlivé názvy několika příběhů:

- *O Martínkovi, Elišce a tuze divném člověku, který byl milý*
- *O ztracené Jitce*
- *Jak Jaromírovi ubližovali špatní kamarádi a jak ho Oldřich zachránil*
- *Proč cesta není hřiště*

⁷⁴ Empirické materiály: Zdroj. Vlastní.

➤ *Jak Magdaléna našla injekční stříkačku a co z toho nakonec bylo*⁷⁵

Součástí knihy je paměťové médium CD s jednotlivými pohádkami. Ke zopakování pravidel je určena i řada tiskovin, opět v identickém vizuálu a v souladu s knihou. Náleží zde pexeso navozující situace z obsahu publikovaných pohádek, omalovánky s danými situacemi pro mateřské školy a pro školáky jsou určeny rozvrhy hodin. Publikace tak přirozenou formou přispívá k posílení právního vědomí dětí, upozorní na možná rizika a napoví, jak se zachovat v kritických situacích ohrožení. Knihu k výuce využijí jak policisté, tak pedagogové i rodiče. Vzhledem k nutnosti vzdělávání dětí v problematice bezpečnosti již v raném věku, může být nová publikace významným prostředkem, který napomůže eliminaci případných kriminogenních situací a zamezí některým kritickým okolnostem.

První čtení „*Policejních pohádek*“ se konalo v prosinci 2014 a jako stále žádané probíhá dodnes.

8.2.2 Kdo s koho

Preventivně informační kampaň Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje určená široké veřejnosti k prevenci majetkové kriminality. Cílem kampaně je apelovat na širokou veřejnost, aby dbala základních zásad bezpečného nakupování tak, aby se nestala obětí majetkové trestné činnosti.

Obrázek 2: *Kdo S Koho*⁷⁶

⁷⁵ POKORNÝ, R. *Policejní pohádky*. Ostrava: Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje, 2014. 126 s.

⁷⁶ Empirické materiály: Zdroj. Vlastní.

Odložená kabelka v nákupním vozíku nebo věci ponechané ve vozidle v prostoru řidiče či spolujezdce v době, kdy člověk ukládá nákup do kufru svého vozu. Toto jsou velmi časté a stále aktuální situace, kterých pachatelé využívají ke krádežím. A především v období před vánočními svátky těchto situací každoročně přibývá. Kromě pracovních povinností mají lidé navíc starosti s nákupem dárků pro nejbližší a s přípravami domácností na Vánoce. Navštěvují obchodní domy mnohdy ve stresu a samozřejmě s vyšším finančním obnosem.

Kimona použitá u osob na plakátech a letáčích jsou symbolikou věčného souboje dobra se zlem. Záměrně byly k tomuto účelu vybrány i barvy bílá s černou.

Zahájení kampaně proběhlo v listopadu 2015 na území Moravskoslezského kraje. Policisté navštěvují vtipovaná obchodní centra, informují zákazníky o způsobech bezpečného nakupování a upozorňují je na rizikové situace, kterých pachatelé využívají ke krádežím. K tomuto účelu oslovený zákazník obdrží informační leták.

8.2.3 Bereš? Zemřeš!!

Obrázek 3: Bereš? Zemřeš!!⁷⁷

Cílem této informační kampaně Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje je upozornit především mládež na rizika spojená s užíváním omamných a psychotropních látek a také posílit jejich právní vědomí týkající se problematiky drog.

Mladí lidé si často neuvědomují, případně přehlížejí možná rizika, související s užitím drogy. Tato kampaň zpravuje cílovou skupinu nejen o možných zdravotních,

⁷⁷ Empirické materiály: Zdroj. Vlastní.

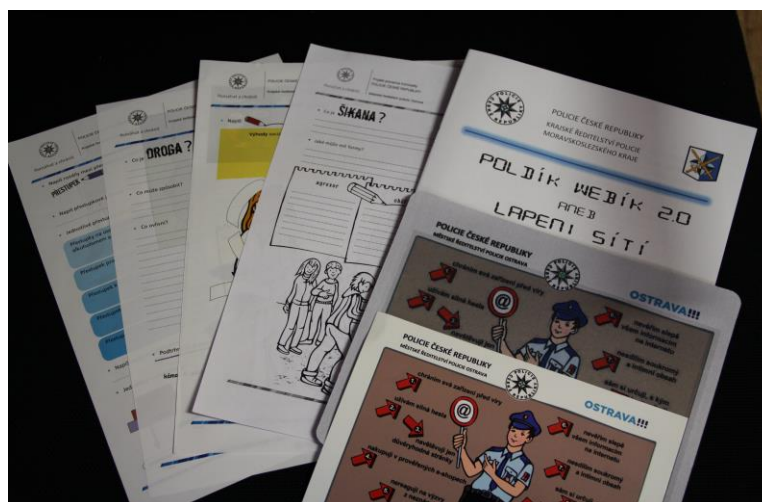
sociálních následcích, ale dospívající zejména informuje o rovněž trestněprávní. Zúčastnění si často neuvědomují, že nejen výroba a prodej jsou trestné, ale také jednorázové poskytnutí či zprostředkování omamné či psychotropní látky v minimálním množství je trestným činem. Jaký postup volit při podezření z předmětného protiprávního jednání se dozví i pedagogové.

V rámci kampaně jsou užívány tiskoviny jednotného vizuálu, informační letáky pro dospívající i pedagogy, probíhá distribuce plakátů. K informování jsou určeny i zvukové spoty. Některé části spotů jsou inspirovány výsledky vedenými v rámci prověřování (vyšetřování) jednotlivých skutků. Cílové skupině je určen i obrazový spot, obsahující rovněž inzerci smrti. Veškeré materiály jsou užívány při přednáškách a besedách.

8.2.4 Pracovní listy - prevence pro všechny

Jedná se o dlouholetý preventivní projekt ostravských policistů, který komplexně zastřešuje jednotlivé preventivní aktivity jak preventivistů z jednotlivých obvodních oddělení, tak policistů z oddělení prevence.

Obrázek 4 Pracovní listy – prevence pro všechny.⁷⁸

Cílem projektu je přispívat k posílení právního vědomí dětí a mládeže a upozornit na možná rizika spojené s negativními sociálně patologickými jevy. Jak už samotný název napovídá, projekt oslovuje i jiné cílové skupiny než jen žáky a studenty na základních či středních školách. Jsou to pedagogičtí pracovníci, senioři, ale i široká veřejnost.

⁷⁸ Empirické materiály: Zdroj. Vlastní.

Listy jsou obsahově navrženy tak, aby se prolínaly a doplňovaly s ostatními projekty realizovanými policisty v rámci Moravskoslezského kraje. Např. pracovní list s problematikou alkoholu a drog se může používat při realizaci projektu „Bereš, zemřeš!!“, listy s problematikou šikany, kyberšikany či rizika virtuální komunikace se prolínají s projektem „Poldík Webík 2.0 aneb lapení sítí“.

8.2.5 Policejní antistresové omalovánky

Současný fenomén tzv. antistresových omalovánek pro dospělé nyní rozšířily motivy kreseb s policejní tematikou. Příznivci tohoto způsobu relaxačních aktivit naleznou v této publikaci unikátní kresby. Výtisk obsahuje jak informace k preventivním projektům Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje, stejně tak kontaktní údaje na jednotlivá oddělení prevence. Zvolená grafická forma informace tudíž může být zcela výjimečným zdrojem informací pro pedagogy, pracovníky zajišťující preventivní akce pro seniory, ale i pro další dospělou veřejnost.

Obrázek 5: Policejní antistresové omalovánky.⁷⁹

V druhé části publikace populárních antistresových omalovánek s policejní tematikou naleznou kreslíři motivy služební kynologie, dopravní služby, činnost kriminalistických techniků či operačního střediska a další.

⁷⁹ Empirické materiály: Zdroj. Vlastní.

8.2.6 Černá kronika aneb ze soudních síní

I tímto způsobem se připomínají základní zásady bezpečného chování. Seniori jsou cílovou skupinou, která je ohrožena trestnou činností. Čtení je seniorům velmi blízké, proto je i při výběru vhodného způsobu preventivních aktivit zvolen právě formát knihy. Policisté však realizují také i množství besed, určených právě seniorům.

Knihy obsahuje dvanáct příběhů zachycujících nejčastější nebo nejzávažnější páchané trestné činy na seniorech (např. podvod s legendou vnuk, krádež či loupež, případ domácího násilí i rizikovou situaci v dopravě atd.). Případ je vždy ukončen poučením, jak se v takové situaci zachovat, eventuálně se jí vyhnout. Právě generace seniorů vzpomíná na rubriky „Černé kroniky,“ které v minulosti informovaly o trestných činech. Zvolený děj jednotlivých povídek, mající většinou dohru v soudní síni, je inspirován zpravidla skutečnými příběhy. Publikace je pro větší autentičnost doplněna i fotografiemi z míst činů, pořízených policisty oddělení kriminalistické techniky. A vzhledem k cílovému čtenáři byla publikace doplněna také o křížovky. Pro seniory se zrakovým handicapem je k dispozici i audiokniha.

Obrázek 6: Černá kronika aneb ze soudních síní.⁸⁰

V rámci koncepce moravskoslezské policejní prevence nový projekt navazuje na již vydané a velmi úspěšné i žádané „Policejní pohádky.“ Ty cílily na nejmladší generaci. Zatímco děti v „Policejních pohádkách“ provázel policista Honzík, seniory přirozenou formou příběhu s bezpečnostními pravidly seznámí policista Jan Moudrý. Zůstala i postava soudce Přemysla Spravedlivého, stejně jako v pohádkové knize. Autorem knihy

⁸⁰ Empirické materiály: Zdroj. Vlastní.

je opět Mgr. Roman Pokorný, soudce Okresního soudu v Ostravě, který napsal i zmíněné „*Policejní pohádky*.“

Namátkou lze uvést některé z příběhů, které čtenáři v knize naleznou:

- *O vnucích*
- *Kterak seniorka otevřela dveře a co z toho nakonec bylo*
- *Jak příležitost dělá zloděje*
- *O vlku v rouše beránčím*
- *Kterak Anastázie kabelku bránila a do kómatu upadla*

Kromě již zmíněné publikace je projekt doplněn doprovodným materiálem v totožném vizuálu. Jedná se například o lupy či tiskoviny s důležitými telefonními čísly. Velikost písma, barevnost, případné fotografie či ilustrace na doprovodném materiálu jsou přizpůsobeny cílové skupině seniorů.⁸¹

8.2.7 Učíme se s Honzíkem aneb Policejní pohádky hrou

Jedná se o didaktickou hru, která seznamuje děti se zásadami bezpečného chování. Poprvé byla představena v roce 2016. Jedná se o projekt navazující na oblíbenou knihu „*Policejních pohádek*“.

Hra jako jedna ze základních charakteristik chování je jazykem dětství, dorozumivacím prostředkem důležitým k duševnímu růstu i k učení a tedy má významný výchovný prvek. Již jeden z největších českých myslitelů, filosofů a spisovatelů Jan Amos Komenský, který byl propagátorem myšlenky „*škola hrou*“, hodnotil takové vzdělávání dětí jako krásnou přípravu k vážným věcem.

Hra je určena dětem prvního stupně základních škol. Je založena na principu otázek a odpovědí v klíčových krizových situacích, kterým mohou děti čelit. Hrací karty jsou barevně rozděleny do sedmi skupin dle témat (vlastní bezpečnost, návykové látky, rizika moderních technologií, dopravní výchova, seznámení s prací policie, majetková a násilná trestná činnost). Na jedné straně hrací karty ilustrace zachycuje dané téma - například přecházení vozovky nebo problematiku šikany či alkoholu, na druhé straně

⁸¹ POKORNÝ, R., HOLČÁKOVÁ, G. *Černá kronika aneb ze soudních síní*. Ostrava: Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje, 2016. 88 s.

karty jsou otázky k tématu. Hru lze použít jako celek, tedy se všemi 61 kartami nebo můžeme pro práci s dětmi vybrat pouze jedno či více témat.

Obrázek 7: Učíme se s Honzíkem aneb Policejní pohádky hrou⁸²

Didaktická hra je využívána nejen při preventivních akcích policistů, ale také samotní pedagogové ji mohou aplikovat do výuky. Hry byly následně distribuovány zájemcům do základních škol Moravskoslezského kraje.

8.2.8 Na policejní služebně

V podmínkách Policie ČR vznikla zřejmě jedinečná hra „Na policejní služebně“. Jedná se o takzvanou vylamovačku, která je určena dětem od 3 let věku. Měla by seznámit děti se zásadami bezpečného chování a současně jim, ale také dospělým, přiblížit každodenní službu policistů.

Hra je koncipována s ohledem na věk dětí, přizpůsobena jejich vnímání a fantazii. Děti mají možnost seznámit se vhodně zjednodušenou formou s různými specializacemi policejních služeb a s policejní technikou. Po vylomení hracích postav a maket a sestavení modelu policejní služebny a modelů služebních dopravních prostředků mohou děti absolvovat dle vlastní fantazie různé situace. Model služebny je členěn na několik místností (například místnost dozorců služby, kriminalisty nebo policejní cela) a lze do nich umísťovat hrací modely a makety. Dále, kromě místností nabízí hra také různé modifikace skládání přiložených platform. Pomocí modelů a maket se nabízí vytváření

⁸² POLICIE ČR. *Policie České republiky* [online]. © 2024 [cit. 2024-02-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/prevence-496669.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>>.

situací, díky kterým mají děti možnost seznámit se s bezpečným pohybem na silnicích, bezpečném chování na dětském hřišti a podobně.

Součástí produktu je informační a návodová brožura. Obsahuje pracovní postupy k sestavení modelů, popisy policejních činností, techniky a jednotlivých místností služebny. Nechybí ani informace k platformám. Nejedná se o pouhý informativní popis, ale podstatnou část tvoří otázky a vytváření situací, vždy přináležející každému obrázku. Záměrem je, aby se děti nad otázkami zamyslely a odpověděly, stejně tak, aby si vyzkoušely dle zadání různé situace. Vznikla tak jedinečná možnost zjistit znalosti dětí a popřípadě je poopravit nebo poučit.

Ambicí této hry je umožnit dětem vhlédnout do policejní činnosti a současně na ně preventivně a osvětově působit zajímavou a vhodnou formou. V tomto případě bez soutěžení nebo definování pravidel, ale jednoznačně s cílem uplatnění dětské fantazie. Policejní práce je rozmanitá, zajímavá a záslužná, ale je spjata s profesionalitou, zodpovědností a precizností. To vše by se mělo ve hře odrážet.⁸³

Obrázek 8: Uvedení hry Na policejní služebně v jedné z MŠ.⁸⁴

V pondělí 25. června 2018 autor „práce“, preventista z Obvodního oddělení PČR, dětem ve školce podrobně představil hru a touto premiérou ji uvedl do provozu. Do konce uvedeného roku byla předmětná hra na základě zájmu distribuována celkem do jedenácti mateřských a základních škol v místě služební působnosti autora „práce“.

⁸³ POLICIE ČR. *Policie České republiky* [online]. © 2024 [cit. 2024-02-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/novinka-v-oblasti-prevence.aspx>>.

⁸⁴ KOPŘIVNICE. *Kopřivnické noviny číslo 25/2018 ze dne 28.6.2018* [online]. © 2024 [cit. 2024-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.koprivnice.cz/hra-na-sluzebne-uci-deti-jak-se-maji-chovat/d-67622>>.

8.2.9 Nebud'te neviditelní

Chodci, stejně jako cyklisté, patří mezi nejzranitelnější účastníky silničního provozu, ve kterém je důležité nejen vidět, ale také být viděn - „*nebýt neviditelný*“. Moravskoslezští policisté - preventisté, spolu s kolegy z dopravní služby, připomínají přímo v terénu chodcům vhodnost užití reflexních prvků i v obci. Pokud se chodci pohybují v místech, která nejsou osvětlena, k tomu jsou oblečeni do tmavého oděvu a nejsou vybaveni reflexními prvky, jsou obzvláště zranitelní.

Důležitost reflexních prvků v silničním provozu je zřejmá, neboť chodec je s nimi vidět až na vzdálenost 200 m. Naproti tomu v tmavém oblečení až na desetkrát menší.

8.2.10 Poldík Webík

Obrázek 7: Poldík Webík 2.0⁸⁵

Preventivní projekt Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje zaměřený na bezpečné používání internetu a sociálních sítí. Dle informačních systémů Policie ČR stále častěji dochází k trestným činům spojeným s užíváním internetu a sociálních sítí.

V současné době je zcela běžné, že lidé často spolu komunikují mimo reálný svět a pohybují se ve virtuálních skupinách a systémech. Tato činnost s sebou nese reálná nebezpečí a hrozby. Nejen mládež je často důvěřivá a nedokáže ihned odhadnout dopad svých činů. Mnohdy si nechrání své soukromí a bezmyšlenkovitě sdílí na sociálních sítích důvěrné informace a obsah. Zde je pak prostor pro potenciální pachatele, kteří dokážou těchto faktů využít pro svůj prospěch a páchat tak trestnou činnost napříč celým spektrem protiprávních jednání. Jedná se například o šikanu, vydírání, krádeže, podvody, ale i mnohem závažnější zločiny se sexuálním podtextem. Dá se říci, že každý druh

⁸⁵ Empirické materiály: Zdroj. Vlastní.

kriminality (násilná, mravnostní, majetková, hospodářská) je v dnešní době více či méně zatížen virtuální realitou, informačními technologiemi či jinými informačními nebo komunikačními systémy. Samozřejmě na technologický vývoj reagují i pachatelé trestné činnosti a ulehčují si tak své počínání.

V rámci prevence kriminality proto pro zvýšení bezpečnosti, zejména mládeže, ale i široké veřejnosti, seniorů a dalších cílových skupin při užívání internetu a pohybu v „kyberprostoru“ je realizován tento projekt „Poldík Webík“.

Projekt jako takový vznikl v roce 2010 pod názvem "Poldík Webík pomáhá a chrání" a je úspěšně realizován od roku 2011. Každoročně reaguje na aktuální situaci v oblasti internetové kriminality či na lokální excesy ve školách, ale i jiných objektech. V roce 2014 prošel větší proměnou, a to jak v podobě obsahové, tak i grafické a dospěl do další fáze projektu s názvem „Poldík Webík 2.0 aneb lapeni síti“.

Policisté osobně vysvětlí pomocí prezentací, videospotů, filmů, pracovních sešitů, pracovních listů a dalších pomůcek, jak se správně chovat na internetu. Upozorní posluchače na možná rizika v souvislosti s používáním internetu, sociálních sítí či jiných informačních a komunikačních technologií. Přednášky podpoří také prezentací skutečných případů, které vychází z policejní praxe. Přednášky a besedy jsou určeny žákům základních a středních škol, pedagogům, ale také i rodičům žáků např. v rámci třídních schůzek či jiných školních i mimoškolních aktivit. Rovněž probíhají přednášky pro seniory, kteří se v poslední době čím dál více dostávají do kyberprostoru a objevují jeho světlé, ale i stinné stránky.

Právě tyto besedy mají přispět k větší informovanosti o rizicích, ochraně dětí a mládeže před tím, aby se nestaly obětí počítačového piráta nebo devianta. Cílem je i znesnadnit samotným pachatelům dopouštět se trestné činnosti pomocí počítačů a virtuálních sítí. Hlavním cílem projektu je zvýšit internetové bezpečí, zamezit páchání trestné činnosti na uvedených rizikových skupinách - seniorech, dětech, mládeži a dalších.

8.3 Celorepublikové preventivní projekty

Mimo zmíněné projekty na místní úrovni každoročně probíhají policejní preventivní akce na celorepublikové úrovni:

8.3.1 Zebra se za Tebe nerozhledne!

Dopravně preventivní akce zaměřená na bezpečnost chodců v silničním provozu. Projekt je zaměřen na pozitivní ovlivňování chodců a na odbourání mýtu o absolutní přednosti chodců na přechodech pro chodce.

8.3.2 Řídím, piju nealko pivo

Dopravně preventivní akce ve spolupráci s Českým svazem pivovarů a sladoven a oddělením BESIP Ministerstva dopravy. Cílem této akce je zvýšení bezpečnosti silničního provozu a snížení rizika dopravních nehod zapříčiněných osobami pod vlivem alkoholu. Na stanovištích jsou řidiči po provedení silniční kontroly odměňováni za nepožití alkoholu nealkoholickým pivem či doplňky s reflexními prvky.

8.3.3 #SayNo!

Celoevropská kampaň proti zneužívání dětí online. Evropský policejní úřad Europol spustil v červnu 2017 kampaň s názvem #SayNo! ("ŘEKNI NE!") varující před znepokojivým rychlým nárůstem počtu případů sexuálního nátlaku a vydírání dětí v online prostředí a upozorňuje zejména na nebezpečnost online komunikace.

Páchání této trestné činnosti navíc stále není poškozenými oznamováno v dostatečné míře. Mnoho případů internetového zneužívání a vydírání dětí není mnohdy orgánům činným v trestním řízení oznámeno kvůli tomu, že se poškozené děti stydí za materiál, který poskytly pachatelé, nebo si mnohdy ani neuvědomují, že se staly oběťmi trestného činu. Oběťmi jsou často malé děti i ve věku kolem sedmi let. Osobnostní a psychologický dopad na oběti takové trestné činnosti je markantní.

Existují převážně dva hlavní motivy pachatelů této trestné činnosti. Předmětem jejich zájmu je buď získání materiálu (fotografií případně videa zobrazujícího dítě) či osobní setkání se sexuálním podtextem, nebo jsou to zájmy ekonomické, kdy je cílem finanční prospěch z následného vydírání.

V návaznosti na tento znepokojivý fenomén evropské orgány uplatňující právo spojily své síly na spuštění kampaně s cílem zvýšit informovanost a bojovat proti zvyšujícímu se trendu online sexuálního nátlaku a vydírání nezletilých osob. Na kampani spolupracovala rovněž Policie České republiky prostřednictvím odborné spolupráce Národní centrály proti organizovanému zločinu.

Kampaň zahrnuje krátký film dostupný ve všech jazycích Evropské unie, který pomáhá lidem rozpoznat potenciálně rizikový kontakt, resp. komunikaci vedoucí k sexuálnímu nátlaku a vydírání, poskytuje online preventivní rady a upozorňuje na důležitost nahlásit takové závadové jednání kompetentním orgánům.

Děti stále více využívají online prostředí ke komunikaci a vytváření vztahů a je třeba to brát jako přirozenou součást jejich vývoje v kontextu vývoje celospolečenského. Na druhou stranu nesmíme zapomínat, že jsou to právě děti, které tráví se sociálními sítěmi valnou většinu svého volného času, kdy jsou jejich rodiče často mimo domov a spoléhají se na to, že jejich děti jsou za zavřenými dveřmi bytu v bezpečí. Je potřeba vzdělávat a chránit děti před hrozbami online prostředí a poskytnout jim informace, jak vyhledat případnou pomoc a nebát se hovořit o svých kontaktech na sociálních sítích se svými rodiči.

8.4 Nabídka a přehled preventivních besed PČR ÚO Nový Jičín

Oddělení prevence Územního odboru Nový Jičín organizuje pro všechny věkové skupiny tyto besedy:

1. předškoláci – seznámení s prací policistů, základy dopravní výchovy, zásady bezpečného chování - časová dotace 1 až 3 hodiny.
2. žáci I. stupně ZŠ - časová dotace 1 až 2 vyučovací hodiny
 - a) dopravní problematika – chodec, cyklista, dopravní značky, orientace v silničním provozu, práce s pracovním listem na téma dopravní situace.
 - b) mezilidské vztahy – problematika šikany s návazností např. na kyberšikanu
 - c) práce policistů – seznámení s prací policistů.
3. žáci II. stupně ZŠ – časová dotace 1 až 2 vyučovací hodiny (dle individuálních potřeb)
 - a) šikana – vysvětlení pojmů, druhy šikany, popř. návaznost na kyberšikanu, kazuistika, trestně právní odpovědnost.
 - b) trestní odpovědnost – vysvětlení pojmů přestupek, trestný čin, kazuistika, nejčastěji páchaná trestná činnost mládeží, tresty a opatření ukládaná za protiprávní jednání + dle individuálních požadavků lze do této problematiky zahrnout i drogovou problematiku či kyberšikanu, dopravní problematika, chodec, cyklista jejich povinnosti, znalost a orientace v silničním provozu, test z dopravních značek.
 - c) rizika virtuální komunikace – vysvětlení nástrah komunikace v sociálních sítích, použití DVD Virtuální nápadník.

4. studenti středních škol - časová dotace 1-2 vyučovací hodiny (dle individuálních potřeb)
 - a) nebezpečí internetu – rizika virtuální komunikace, nástrahy na sociálních sítích.
 - b) trestní odpovědnost – vhodné pro první ročníky, vysvětlení pojmů přestupků, trestný čin, kazuistika, nejčastěji páchaná trestná činnost mládeží, zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.
 - c) alkohol a drogy - vysvětlení pojmů, trestně právní odpovědnost, kazuistika.
5. senioři – časová dotace 1 až 2 hodiny, besedy jsou tematicky zaměřené na problematiku osobní bezpečnosti doma i venku a bezpečného chování.
6. preventivní akce zaměřené na účastníky silničního provozu – zapojení se do celorepublikového projektu „Zebra se za Tebe nerozhledne“, „Řídím bez opice“.⁸⁶

Oddělení prevence Územního odboru Nový Jičín nabízí komplexní preventivní činnost, která je zaměřená na různé věkové skupiny od předškoláků po seniory. Cílem je posílení právního vědomí, jak dětí, tak dospělých. Upozornění na závažná rizika spojená s negativními sociálně patologickými jevy. Seznámení široké veřejnosti se zásadami bezpečného chování. K besedám je využito preventivně informační materiál, kterého je v oblasti prevence nespočet. Oddělení prevence každoročně spolupracuje se zájmovými sdruženími občanů, se školními zařízeními, neziskovými organizacemi, orgánem sociálněprávní ochrany dětí, městskou policií a dalšími institucemi, v jejichž zájmu je také bezpečnost obyvatelstva a prevence před negativními vlivy.

⁸⁶ POLICIE ČR. *Policie České republiky* [online]. © 2024 [cit. 2024-01-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/prevence-496669.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>>.

9 Empirický výzkum – dotazníkové šetření

Za jedny z klíčových oblastí rozvíjení preventivních aktivit v rámci sociální prevence kriminality lze bezpochybně subsumovat sféry rodiny a školy. Rozhodující část celoživotní socializace jedince spadá do období dětství a dospívání. Rodina je nejdůležitějším prostředím, kde dochází k první zkušenosti všech základních sociálních postojů, konfliktů a jsou zde kladeny základy k výchově. Selhání v tomto směru socializace patří mezi nejzávažnější. Druhým sociálním systémem s velkým dopadem na vývoj a rozvoj osobnosti je škola, proto je žádoucí aby dítě absolvovalo alespoň povinnou školní docházku, jinak jsou jeho šance na úspěch v životě minimální. Děti ve škole tráví podstatnou část svého života, ve které dochází k jejich formování, sociálnímu a mravnímu vývoji, a škola by případně měla mít zájem částečně kompenzovat nedostatky ve výchově.

Vzhledem ke skutečnosti, že autor „práce“ pokládá za nejdůležitější směr preventivních činností aktivity směřující cíleně na nejmladší věkovou skupinu sociální sféry, stanovil si za cíl ověřit, zda cíleně vyvíjené preventivní aktivity na této úrovni jsou přínosné a aktivně chce ověřit znalosti této rizikové skupiny, ať už z perspektivy pohledu jeho budoucího vývoje, či z pohledu potenciální oběti kriminálně závadového jednání.

Jeden z cílů „práce“ tak empiricky úžeji detekuje fakticitu a účinnost systémově vyvíjené preventivní činnosti místně a věcně příslušné součásti Policie ČR, Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje, Oddělení prevence, konkrétně preventistů obvodního oddělení Policie ČR v Kopřivnici, jako subjektu prevence kriminality na „místní úrovni“.

K detekci přínosu preventivních aktivit došlo za pomoci zpracování a vyhodnocení empirického (kvantitativního) dotazníkového šetření, směřovaného k osloveným respondentům, tj. žákům 2. ročníků základních škol, na téma vlastní bezpečí. Jeho výstupy verifikují fakticitu přínosu systémově vyvíjených preventivních aktivit místně a věcně příslušné součásti PČR na místní úrovni a potvrzují, že požadované bezpečnostní znalosti žáků v této oblasti jsou na odpovídající úrovni.

Vypracování dotazníku bylo cíleně zaměřeno na věkovou skupinu a zkoumanou oblast, tedy znalost zásad v oblasti bezpečného chování. S touto oblastí preventisté Policie ČR míří do škol zejména ihned po prázdninách, kdy ještě bývají některé děti

roztržité, nepozorné a stále plné prázdninové nálady, tudíž je vhodné začátkem školního roku připomenout žákům základní rady bezpečného chování doma i venku. V rámci takto cílených aktivit byl dětem představován nový preventivní projekt „MAJÁČEK - policejní rádce nejmenších“. Jedná se o metodickou pomůcku (ilustrovaný školní sešit), kterou žáci prvního stupně využijí během školního roku při běžné výuce, a která jim navíc vhodnou formou poskytne rady, jak se v různých rizikových situacích zachovat správně. Na obalech školních sešitů jsou vyobrazeny rizikové situace, se kterými se děti mohou setkat doma, ve škole nebo při venkovních aktivitách. Uvnitř sešitů jsou pro děti připraveny rady, jak těmto rizikovým situacím předcházet, dále důležitá telefonní čísla a poučení, jak správně volat na tísňovou linku. Vzhledem k nutnosti vzdělávání dětí v problematice bezpečnosti již v raném věku, může být tento sešit dobrým prostředkem, který napomůže eliminaci případných nebezpečných situací a zamezí některým kritickým okolnostem.

Původní dotazník obsahoval 12 otázek předmětné tematiky a byl rozeslán na všechny základní školy v Kopřivnici s požadavkem na jeho provedení jako součást přednášky na téma vlastní bezpečí. Jedná se celkem o pět základních škol, kdy tak mohlo dojít v ideálním případě k oslovení až 150 žáků. Vzhledem k dosavadním zkušenostem je autorovi „práce“ známo, že o tuto oblast je stále jeven velký zájem. Opak byl však pravdou. Ve lhůtě 14 dní od rozeslání nabídky elektronickou cestou došlo ke zpětné vazbě v podobě požadavku ze strany jediné základní školy. Ostatní školy musely být kontaktovány jiným způsobem. Bylo však zjištěno, že jedna z oslovených základních škol odpovídala s velkým zájmem obratem, avšak technika byla proti, což zapříčinilo nedoručení odpovědi příjemci. Další základní škola pro změnu požadavek na provedení výzkumu objevila až ve složce nevyžádaná pošta a spam. Po vyjasnění těchto nesrovnalostí, byla závěrem dohodnuta spolupráce se čtyřmi školami. Po konzultaci s pedagogy jsme rovněž dospěli k závěru, že původně postavené otázky nebude většina žáků schopna sama a srozumitelně přečíst a výsledný efekt by tak mohl být zkrácen. Toto byl impuls pro zjednodušení a zkrácení testu. Výsledný znalostní test tak obsahuje 10, namísto původních 12 otázek, a obsahová a formální stránka je uzpůsobena žákům druhých tříd základních škol, tedy věkové skupině 7 - 8 let. Samotná odpověď je vždy vybírána označením jedné ze tří nabízených možností pod písmeny a), b), c). Formálně vypracovaný test tvoří přílohu I. „práce“.

Samotný empirický výzkum probíhal v rámci předem domluvené jedné vyučovací hodiny a navazoval na předcházející přednášku s danou tematikou vlastního bezpečí. Jedna ze základních škol v Kopřivnici disponuje „speciální třídou“, která skýtá

„nadanější“ děti. Tato třída v počtu více než 20 žáků test vypracovala zcela samostatně a ve velmi krátkém časovém rozpětí. U ostatní kohorty respondentů byly otázky s odpověďmi předčítány ze strany pedagogického pracovníka a autora „práce“. Vypracování odpovědí bylo zcela anonymní a samostatné, o čemž žáci i vyučující byli předem vyrozuměni.

9.1.1 Vědomostní test bezpečného chování

Otázka č. 1) Policista se pozná podle:

- a) Uniformy s číslem a policejního průkazu nebo odznaku.
- b) Nemusí mít žádný doklad, stačí, když lidem řekne, že je policista.
- c) Pistole, pout a obušku.

Na otázku č. 1 odpovědělo správně 108 respondentů, chybovali pouze 2 žáci, jejich odpovědi směřovaly rozdílným směrem a každý označil jinou odpověď. Z celkového počtu 110 odpovědí tak hovoříme o úspěšnosti 98,2%. Dětem je v rámci přednášek kladeno na srdce, že policista není jen osoba s pistolí, obuškem a pouty, jak si mnozí z nich mylně představují, ale zejména se policista musí prokázat příslušným kompletním oděvem (uniformy s identifikačním číslem), nebo pokud není takto oděn, prokazuje svou příslušnost k Policii služebním průkazem či odznakem Služby kriminální policie a vyšetřování.

Otázka č. 2) Když Tě někdo cizí pozve do bytu nebo na jiné odlehlé místo:

- a) Půjdu s ním, třeba mi ukáže něco zajímavého.
- b) Nikam s ním nepůjdu, nevím co má v úmyslu a jestli mi nechce ublížit.
- c) Půjdu s ním, ale pouze pokud slíbí, že mi nic neudělá.

Na otázku č. 2 odpověděli zcela správně všichni respondenti, jedná se tak o úspěšnost 100%. Žáci moc dobře vědí, že s cizími lidmi nemají důvod komunikovat a důvod jejich oslovení může předpovídat něco nekalého.

Otázka č. 3) Když u Tebe zastaví auto a lidé v něm se tě chtějí na něco zeptat:

- a) Půjdu až k autu, aby mě dobře slyšeli.
- b) Nebudu se k autu ani přibližovat. Od cizích lidí udržuji bezpečný odstup - aby na mě nedosáhli.
- c) Půjdu až k autu, ale nebudu do vozidla nastupovat.

Na otázku č. 3 odpovědělo správně 108 respondentů, chybovali pouze 2 žáci, jejichž odpovědi směřovaly stejným směrem, oba žáci označili odpověď pod písmenem

c). Z celkového počtu 110 odpovědí tak hovoříme o úspěšnosti 98,2%. Dětem je v rámci přednášek kladeno na srdce, že se k autu nemají vůbec přibližovat. Zejména aby udržovali bezpečný odstup tak, aby na ně z vozidla nikdo nedosáhl.

Otázka č. 4) Když se Tě někdo cizí zeptá, jak se jmenuješ a kde bydlíš:

- a) Klidně mu to povím, třeba mě chce doprovodit.
- b) Nepovím mu to. Jsou to mé osobní údaje, na které mají právo jen rodiče, vychovatelé, policisté nebo úředníci, když řeší případ, který se mě týká.
- c) Povím mu to, ale raději se zeptám, k čemu to potřebuje.

K otázce č. 4 se špatně vyjádřili jen 3 žáci, jedná se o neúspěch vyjádřený jako 2,7%. Z pohledu správných odpovědí hovoříme o 97,3%. Všechny nesprávné odpovědi značily shodně odpověď uvedenou písmenem c). Dětem je v rámci přednášek kladeno na srdce, že s cizími lidmi nemají důvod komunikovat a důvod jejich oslovení může předpovídat něco nekalého. Obzvláště citlivé osobní údaje si musí nechat pouze pro sebe a tyto může znát jen omezený okruh oprávněných osob.

Otázka č. 5) Když Tě bude někdo pronásledovat:

- a) Zastavím se a zeptám se ho, co mi chce.
- b) Schovám se třeba do křoví, nebo opuštěného domu, aby mě nenašel.
- c) Uteču někam mezi lidi, nejlépe k policistům, a požádám o pomoc.

Na otázku č. 5 odpovědělo správně 108 respondentů, chybovali pouze 2 žáci, jejich odpovědi směřovaly totožným směrem a oba označili odpověď uvedenou písmenem b). Z celkového počtu 110 odpovědí tak hovoříme o úspěšnosti 98,2%. I znalosti v této oblasti bezpečného chování jsou na požadované úrovni. Žáci vědí, že v této krizové situaci musí vyhledat společnost, utíkat, křičet či přivolat pomoc.

Otázka č. 6) Když Ti někdo cizí nabídne jídlo, pití, bonbóny, tabletky, cigarety a podobně:

- a) Vezmu si, ale jen pokud je to zadarmo.
- b) Nevezmu si - nevím, jestli to není droga, jed nebo jiná nebezpečná látka.
- c) Vezmu si, co mám rád.

Na otázku č. 6 nenašel správnou odpověď pouze jeden žák, tento označil jako správnou odpověď písmeno c). Jedná se tak o úspěšnost 99,1%. I zde je jasně verifikován přínos policejních preventivních aktivit v oblasti zásad bezpečného chování. Děti vědí, že s cizími lidmi nemají bezdůvodně komunikovat, ale také si od nich nic brát. Obal

nabízených věcí nemusí být totožný s jejich obsahem a je nutné se takovému experimentu s jejich zdravím vyhnout.

Otázka č. 7) Když najdeš pistoli, granát, tašku s neznámým obsahem nebo jinou podezřelou věc:

- a) Nechám to na místě, nebudu na to sahat a rychle zavolám policii - mohlo by to vybuchnout a někoho zranit.
- b) Vezmu to a odnesu na policii.
- c) Vezmu to a nechám si to, třeba se mi to bude hodit.

K otázce č. 7 se špatně vyjádřili 3 žáci, jedná se o neúspěch vyjádřený jako 2,7%. Z pohledu správných odpovědí hovoříme o 97,3%. Všechny nesprávné odpovědi značily shodně odpověď uvedenou písmenem b). V rámci přednášek jsou děti seznámeni se zásadami jak se zachovat při nálezů podezřelé věci. Zejména jsou poučeni o tom, že s věcí nemají v žádném případě jakkoliv manipulovat, dále se k věci přibližovat a je nutné o nálezů ihned informovat Policii ČR, popřípadě jinou osobu nacházející se poblíž, která bezpečností opatření ihned provede.

Otázka č. 8) Když jsi doma sám a někdo cizí chce k tobě od bytu:

- a) Otevřu dveře a zeptám se, co potřebuje.
- b) Cizího člověka do bytu nepustím, dveře nechám zavřené a zamčené. Kdyby se chtěl vloupat dovnitř násilím, ihned zavolám policii.
- c) Pustím ho dovnitř, však on zase odejde a třeba bude legrace.

Na otázku č. 8 odpověděli zcela správně všichni respondenti, hovoříme tak o 100% úspěšnosti. Žáci moc dobře vědí koho pustit do svého obydlí a jak se mají zachovat v případě, že se neznámá osoba různými způsoby a prostředky domáhá vstupu do něj.

Otázka č. 9) Když chceš požádat o pomoc policii:

- a) Musím přijít s rodiči.
- b) Jsem ještě mladý - nemám právo nic oznámit.
- c) Mám právo i sám požádat o pomoc policii.

K největší chybovosti došlo u otázky č. 9, do jejichž přesné odpovědi se nedostalo 21 žáků. Z pohledu správných odpovědi se jedná o 80,9%, což je zdaleka nejhorší a tradičním výsledkům negativně vymykající se úspěšnost. Zde je nutné zmínit, že z uvedených 21 žáků označilo hned 20 odpověď uvedenou písmenem a), což by se za

určitých okolností dalo považovat za dostačující. Avšak ne vždy mají děti při sobě rodiče či někoho jiného, na koho se můžou obrátit o pomoc. Na Policii ČR se mohou obrátit bezpodmínečně kdykoliv. Jejich věk či nutnost doprovodu zde samozřejmě nehrají vůbec žádnou roli.

Otázka č. 10) Telefonní číslo na Policii České republiky je:

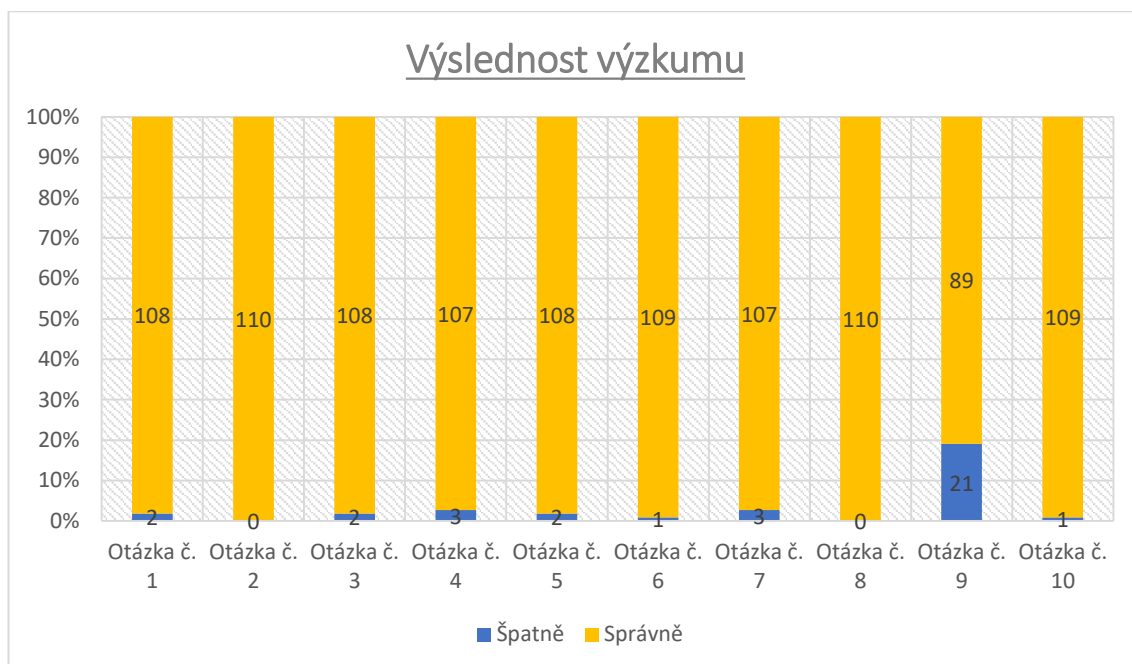
- a) 156
- b) 155
- c) 158

Na otázku č. 10 nenašel správnou odpověď pouze jediný žák, tento označil jako správnou odpověď telefonní číslo uvedené pod písmenem a). Jedná se tak o úspěšnost 99,1%. I zde je jasně verifikována znalost zkoumané kohorty respondentů v oblasti základních bezpečnostních znalostí v souvislosti se systémově vyvíjenými preventivními činnostmi Policie ČR.

9.1.2 Vyhodnocení empirického výzkumu

V souhrnu na 10 otázek odpovídalo celkem 110 respondentů. Pouze jednou z uvedené kohorty se zmýlili žáci u dvou otázek (otázka č. 6 a 10). Dvě nesprávné odpovědi z uvedených 10 otázek jsou zaznamenány u otázek č. 1, 3 a 5. Třikrát se v testu žáci nesprávně vyjádřili u otázky č. 4 a 7. K největší chybovosti došlo u otázky č. 9, do jejichž přesné odpovědi se nedostalo 21 žáků. Jak je uvedeno výše, z uvedených 21 žáků označili všichni vyjma jednoho odpověď uvedenou písmenem a), což by se z určitého úhlu pohledu dalo považovat za dostačující. Závěrem je třeba doplnit, že u otázek č. 2 a 8 nezaváhal ani jeden žák. Celková úspěšnost správných odpovědí je 96,8%, při celkovém počtu 35 nesprávných odpovědí ze všech zodpovězených 1100 otázek tak hovoříme o 3,2% neúspěchu.

Graf 1: Výslednost výzkumu v číslech.⁸⁷

Graf 2: Výslednost výzkumu v procentech.⁸⁸

Uvedené výsledky je nutno a s respektem ke znalostem zásad bezpečného chování považovat za vynikající. Jednoznačně reflektují účinnost provedené preventivní aktivity. Děti znalostmi prokázaly, že ví jak se v určitých rizikových situacích zachovat a v případě potřeby pomoci, na koho se mají obrátit. Nedostatky v podobě minimální chybovosti byly ve školách opětovně rozebrány a odstraněny. Avšak jaká bude jejich skutečná reakce

⁸⁷ Empirické materiály: Zdroj. Vlastní.

⁸⁸ Empirické materiály: Zdroj. Vlastní.

v případě nenadálé negativní události lze jen stěží predikovat. Pod tíhou stresu a adrenalinu může nastat i odlišná, v danou chvíli zcela nežádoucí reakce.

Subjektivní doplňující ambicí „práce“ bylo také získat zpětnou vazbu o dosud provedených preventivních aktivitách ze strany autora „práce“, částečně zdokumentovat a zmapovat část mladé populace. Lze jednoznačně konstatovat, že probíhající aktivity nejenže směřují ke snížení kriminality a zvýšení právního vědomí ale je také nutné si uvědomit, že těmto aktivitám je potřeba stále se věnovat, a tuto pozornost bezpodmínečně neustále směřovat i k nejmladším věkovým skupinám.

Závěr

Bakalářská práce je tematicky zaměřena na prevenci kriminality. V optice užšího pojetí pak „práce“ zájmově demonstruje činnosti a aktuální projekty místně a věcně příslušné policejní součásti, tj. Oddělení prevence Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje, na místní úrovni, která se zcela neoddiskutovatelně vyznačuje nezastupitelnou rolí v rámci odborně orientované zkoumané oblasti.

Prevence je soubor opatření tzv. „mimotrestního charakteru“, která mají předcházet nežádoucím jevům. U prevence kriminality je to například před drogovými závislostmi, zločiny, nehodám, neúspěchu ve škole, sociálními konflikty, násilím, škodou na majetku a zdraví, internetovou kriminalitou apod. Jedná se o velmi široké spektrum aktivit, které se snaží zabránit vzniku, nebo alespoň snížit výskyt všech nežádoucích kriminálních jevů.

Autora „práce“ předmětná tematika zajímá a považuje ji za nedílnou a neméně důležitou součást služební náplně, rovněž tak se na této činnosti aktivně již řadu let podílí. Jak je v „práci“ uvedeno, do objektů prevence kriminality patří celá populace. Jako preventista Obdobního oddělení Policie ČR, autor „práce“ provádí besedy, přednášky a praktické ukázky dle nabídky uvedené v kapitole 8.4, to vše na místní úrovni v rámci služební působnosti, a v případě potřeby či požadavku i v rámci územní působnosti okolních součástí Policie ČR. Při těchto aktivitách dochází k realizaci preventivních projektů v „práci“ uvedených a k seznámení příslušné veřejnosti se zmíněnými celorepublikovými a krajskými preventivními projekty.

Cílem veškerého působení v oblasti prevence kriminality je zejména snižování míry a závažnosti trestné činnosti, zvyšování pocitu bezpečnosti občanů a jejich kvalifikace v dané problematice, začlenění této činnosti do obcí, krajů i státu a s tím spojením spolupráce mezi orgány státní správy, samosprávy, Policií ČR, občany a nevládními organizacemi, včetně racionálního využití personálních i finančních zdrojů. V rámci aktivit Policie ČR se jedná o obohacení o situační přístupy a sociálně preventivní prvky, včetně poradenských a informačních služeb občanům. Jak je nesčetněkrát v „práci“ uvedeno, Policie ČR má své nezastupitelné místo při předcházení trestné činnosti a pravidelně vytváří nové preventivní projekty a aktivity, které jsou aplikovány zejména na místní úrovni, která je základem systému organizace prevence kriminality.

K této problematice je veřejnosti dostupné široké spektrum různých propagačních materiálů ve fyzické i elektronické podobě, informací sdělených prostřednictvím sdělovacích prostředků, avšak jak všichni dobře víme, prevence není nikdy dost. Závěrem je nutno dodat, že prevence před kriminalitou se odvíjí od samotného jedince a jeho přístupu k této problematice.

V rámci praxe a současně na základě dosažených výstupů empirického výzkumu lze komplexně konstatovat, že přednáškový cyklus, který probíhá na Novojičínku, přijímají žáci, kantoři, ale i veřejnost s povděkem i zaujetím a výsledky jsou patrné. Vztah Policie k preventivním aktivitám se značně změnil, rovněž tak vztah mládeže k Policii je změnou k lepšímu. Rozhodně se zlepšila důvěra v Policii, někdy se však policejní praxe potýká s administrativní zátěží a technickou zaostalostí. I přes všechny nástrahy a obtíže, se kterými se všichni setkáváme, je namístě považovat přednáškovou činnost na školách za jednu ze základních preventivních aktivit, které mladým lidem přinášejí nové a reálné vědomosti z oblasti práva, dochází ke konfrontaci teorie a praxe a k přehledu v systému institucí, na které se občan může v případě potřeby obrátit.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BÉREŠ, M. *Jak manipulovat s lidmi a nenechat se sám zmanipulovat*. Brno: Computer Press, 2007. 128 s. ISBN 978-80-251-1840-5.
2. ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 256 s. ISBN 978-80-7380-138-0.
3. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Grada Publishing, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
4. JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Praha: Leges, 2014. 320 s. ISBN 978-80-7502-016-1.
5. KAISER, G. *Kriminologie*. Praha: C. H. Beck, 1994. 264 s. ISBN 80-7179-002-8.
6. ODBOR PREVENCE KRIMINALITY MV ČR. *Zkušenosti policistů z preventivní práce v České republice*. Praha: MV ČR, 1999. 110 s. ISBN 80-85821-78-8.
7. ONDICOVÁ, M., UHRIN, S. *Prevencia kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 146 s. ISBN 978-80-7380-405-3.
8. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie. 3., přepracované vydání*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. 528 s. ISBN 978-80-7357-377-5.
9. POKORNÝ, R. *Policejní pohádky*. Ostrava: Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje, 2014. 126 s. ISBN 978-80-260-7355-0.
10. POKORNÝ, R., HOLČÁKOVÁ, G. *Černá kronika aneb ze soudních síní*. Ostrava: Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje, 2016. 88 s. ISBN 978-80-270-0280-1.
11. PROTIVINSKÝ, M. *Prevence kriminality*. Praha: Nakladatelství Armex, 1999. 86 s. ISBN 80-86244-03-2.
12. SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
13. SVATOŠ, R. *Prevence kriminality, druhé aktualizované vydání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2016. 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4.
14. VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*, Praha: MV ČR, 2008. 38 s.

15. ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vydání, Praha: Policejní akademie ČR, 2005. 108 s. ISBN 80-7251-200-5.
16. ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Nakladatelství Armex, 2004. 146 s. ISBN 80-86795-05-5.

Elektronické zdroje

1. MINISTERSTVO VNITRA. *Community policing* [online]. © 2024 [cit. 2024-01-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/community-policing.aspx/>>.
2. MINISTERSTVO VNITRA. *Prevence kriminality na regionální a lokální úrovni* [online]. © 2024 [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>>.
3. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, © 2024 [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/nova-strategie-prevence-kriminality-v-cr-na-leta-2022-2027-byla-schvalena-vladou.aspx>>.
4. ČESKO. POLICIE ČR. *Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027* [online]. PČR, © 2024 [cit. 2024-01-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/dokumenty-policie-ceske-republiky.aspx/>>.
5. ČESKO. PREVENCE KRIMINALITY. *Prevence kriminality* [online]. PREVENCE KRIMINALITY, © 2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>>.
6. KOPŘIVNICE. *Kopřivnické noviny číslo 25/2018 ze dne 28.6.2018* [online]. © 2024 [cit. 2024-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.koprivnice.cz/hra-na-sluzebne-uci-deti-jak-se-maji-chovat/d-67622>>.
7. POLICIE ČR. *Policie České republiky* [online]. © 2024 [cit. 2024-02-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/prevence-496669.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>>.
8. POLICIE ČR. *Policie České republiky* [online]. © 2024 [cit. 2024-02-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/novinka-v-oblasti-prevence.aspx>>.

9. POLICIE ČR. *Policie České republiky* [online]. © 2024 [cit. 2024-01-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/prevence-496669.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>>.
10. POLICIE ČR. *Policie České republiky* [online]. © 2024 [cit. 2024-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/tvoje-cesta.aspx>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 273 České národní rady ze dne 17. července 2008 o Polici České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 91, 134 s.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- Pokyn č. 8 ředitele Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje ze dne 21. ledna 2020 k zajištění výkonu preventivní činnosti.

Seznam tabulek a grafů

Graf 1: Výslednost výzkumu v číslech. s 54.

Graf 2: Výslednost výzkumu v procentech. s. 55.

Přílohy

Příloha I. Vědomostní test bezpečného chování

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

VĚDOMOSTNÍ TEST BEZPEČNÉHO CHOVÁNÍ

OZNAČ SPRÁVNOU ODPOVĚĎ:

1) Policista se pozná podle:

- d) *Uniformy s číslem a policejního průkazu nebo odznaku.*
- e) Nemusí mít žádný doklad, stačí, když lidem řekne, že je policista.
- f) Pistole, pout a obušku.

2) Když Tě někdo cizí pozve do bytu nebo na jiné odlehlé místo:

- d) Půjdu s ním, třeba mi ukáže něco zajímavého.
- e) *Nikam s ním nepůjdu, nevím co má v úmyslu a jestli mi nechce ublížit.*
- f) Půjdu s ním, ale pouze pokud slíbí, že mi nic neudělá.

3) Když u Tebe zastaví auto a lidé v něm se tě chtějí na něco zeptat:

- d) Půjdu až k autu, aby mě dobře slyšeli.
- e) *Nebudu se k autu ani přibližovat. Od cizích lidí udržuji bezpečný odstup - aby na mě nedosáhli.*
- f) Půjdu až k autu, ale nebudu do vozidla nastupovat.

4) Když se Tě někdo cizí zeptá, jak se jmenuješ a kde bydlíš:

- a) Klidně mu to povím, třeba mě chce doprovodit.
- b) *Nepovím mu to. Jsou to mé osobní údaje, na které mají právo jen rodiče, vychovatelé, policisté nebo úředníci, když řeší případ, který se mě týká.*
- c) Povím mu to, ale raději se zeptám, k čemu to potřebuje.

5) Když Tě bude někdo pronásledovat:

- d) Zastavím se a zeptám se ho, co mi chce.
- e) Schovám se třeba do křoví, nebo opuštěného domu, aby mě nenašel.

- f) Uteču někam mezi lidi, nejlépe k policistům, a požádám o pomoc.*
- 6) Když Ti někdo cizí nabídne jídlo, pití, bonbóny, tabletky, cigarety a podobně:**
- d) Vezmu si, ale jen pokud je to zadarmo.
 - e) *Nevezmu si - nevím, jestli to není droga, jed nebo jiná nebezpečná látka.*
 - f) Vezmu si, co mám rád.
- 7) Když najdeš pistoli, granát, tašku s neznámým obsahem nebo jinou podezřelou věc:**
- d) *Nechám to na místě, nebudu na to sahat a rychle zavolám policii - mohlo by to vybuchnout a někoho zranit.*
 - e) Vezmu to a odnesu na policii.
 - f) Vezmu to a nechám si to, třeba se mi to bude hodit.
- 8) Když jsi doma sám a někdo cizí chce k tobě od bytu:**
- d) Otevřu dveře a zeptám se, co potřebuje.
 - e) *Cizího člověka do bytu nepustím, dveře nechám zavřené a zamčené. Kdyby se chtěl vloupat dovnitř násilím, ihned zavolám policii.*
 - f) Pustím ho dovnitř, však on zase odejde a třeba bude legrace.
- 9) Když chceš požádat o pomoc policii:**
- d) Musím přijít s rodiči.
 - e) Jsem ještě mladý - nemám právo nic oznámit.
 - f) *Mám právo i sám požádat o pomoc policii.*
- 10) Telefonní číslo na Policii České republiky je:**
- d) 156
 - e) 155
 - f) **158**